

VÄLIS-EESTI

NR. 6

JUUNI

1939

*Kas Teie olete
pannud tähele,*

et

EESTI KIVIÕLI A.-Ü.
kõrgeväärtusliku bensiini

„Estolin“ kvaliteet

on viimasel ajal veelgi
tunduvalt paranenud?

Seepärast nõudke ainult
kodumaa bensiini «ESTOLIN»

VÄLISEESTLASED!

„PÄEVALEHTE“

LUGEDES OLETE ALATI KODUMAA SÜNDMUS-
TEST TEADLIKUD.

KINDLASTI HUVITAVAD TEIE LAPSI
EESTI LASTE LOOMINGUD. SELLEKS
TELLIGE OMA LASTELE KORD
KUUS ILMUV LASTE AJAKIRI

„LASTE RÕÕM“

„PÄEVALEHE“ RAAMATUKAUPLUSTE

KAUDU ON TEIL VÕIMALIK SAADA KÕIKI EESTIKEEL-
SEID RAAMATUID, MAAKAARTE, LINNAPLAANE JNE.
KÕIGI EESTIS ILMUVATE AJAK. PEALE TELLIM. VASTUV.

TALLINNA EESTI KIRJASTUSUHSUS
TALLINN - EESTI PIKK T. 2

VÄLIS-EESTI

Juuni, 1939

Nr. 6

11. AASTARÄIK

„Välis-Eesti“ kümneaastane.

Pilk ajakirja kümneaastasele arengule.

Ed. Riisna.

Käesoleva aasta juunikuuga täitub kümme aastat sellest ajast, kui imus väliseestlaste ajakirja ja häälekandja esimene number. Tot ajat kandis ta küll alles „Välis-Eesti Almanaki“ nime ja ilmus algul vaid neli korda aastas (hiljem kuus korda). Kui aga Välis-Eesti 2. ülemaailmne kongress soovi avaldas almanahhi kuukirjaks muutmiseks, teostas väljaandja, Välis-Eesti Ühing, selle soovi, ainult almanahhi nimetus jäi nüüd ära ja ajakiri muutus lihtsalt „Välis-Eestiks“.

Välis-Eesti Ühingu tegevuse algupäevil selgus peagi, et organiseerimistöo ja sidepidamine üle maailma laialipaisatud väliseestlaste seas ilma trükisõna kaasabitä on väga raske.

Ainsaks lihtsaks ja mõjuvaks vahendiks väliseestlaskonna koondamisel on oma ajakiri ja häälekandja, mis kaugustele vaatamata igale poole pääseb ja üksildasemagi väliseestlase võõrsil üles otsib.

Iga algus öeldakse olevat raske, ka väliseestlaste ajakirja juures ei olnud see teisiti. Välis-Eesti Ühingu majanduslikud võimalused olid õige kitsad, kuna ainsa sissetuleku moodustasid liikmemaksud, millistest vaevalt jätkus esialgsete väheste asjaajamis- ja kirjavahetuskulude katteks, kuigi liikmemaks oli kõrge (20 kr.). Sellistel tingimustel tundus liigagi riskantsena suuri kulusid nõudva ajakirja välja-

andmine, kuna esialgu mõnd aega ta kindlasti oleks nõudnud tublisti juurdemaksmist. Nende ridade kirjutajalgi, kes ajakirja motet algatas ja seda optimistlikult ka kaitses, tekkis vanest hirm tegevuskapitali puudumise pärast. Optimism siiski ei petnud ja ajakiri sai endale ikkagi jalad alla, kuigi algul õige tihti tuli vahetada trükikodasid ja juhatusliikmed pidid oma vastutusallkirjad käiku laskma ning kassa seisukorra parandamisele kaasa aitama eluaegseteks liikmeteks astumisega.

„Välis-Eesti“ kasvule on aidanud kaasa ka asjaolu, et ta oma ülesandeid haaras õige laialt ja ühtlasi püüdis oma veergudel rahuldada ka nende nõudeid, kes huvi tundsid reisulektüüri vastu. Väliseestlaste rikkalikud mälestussalved nende läbielamustest, muljetest ja seiklustest olid selles suhtes alles pea täiesti kasutamata. Siit avanes võimalus „Välis-Eesti“ toimetajaile hankida ajakirjale rikkalikku, õpetlikku ja ühtlasi huvitavat lugemismaterjali, mis pole ükski huvitav väliseestlastele, vaid ka kodueestlasile, kelles paljudeski pesitseb rahutut viikingiverd, kuid kes olude sunnil võivad oma rände teostada vaid kujutlusis. Ja peab ütlema, see lugemismaterjal ongi „Välis-Eestile“ toonud kõige rohkem lugejaid. See on tema muutnud harilikust ühingu häälekandjast üldiselt loeta-

v a k s a j a k i r j a k s. Huvi ajakirja vastu on aga kõige tähtsam ja sellele võib ja peabki mõndagi ohvriks tooma, sest kellelgi ei oleks kasu niisugusest ajakirjast, mis lugemata lauale lebama jääb. Selle tõttu on ajakiri kümne aasta kestel jõudnud selleni, et ta ka majanduslikult on hakanud end tasuma.

Ajakirja ilmunisega muutus ta kordkorralt ikka tähtsamaks teguriks väliseesti liikumise korraldamises. Tihe informatsioon väliseestlastest, nende organiseerimistööst, päevaküsimustest jne. on toonud teineteisele lähemale mitte ainult väliseesti organisatsioonide, vaid ka väliseestlasi üle maailma. Sidemed Kodu-Eesti ja välis-Eesti vahel on tugevnenud eeskätt seetõttu, et organiseeritud Välis-Eesti keskus asub nüüd kodumaal ja et kõik väliseestlaste ülemaailmse organiseerimise niidid jooksevad kodumaale kokku. Aga ka ajakirjal on ses suhtes suuri teeneid oma informatsiooniga, artiklitega ja kirjutistega kodumaast. Kodumaa majanduse areng on huvitanud neid eestlasi, kes võõrsil on jõudnud paremale järjele, ja neist on paljud pöördunud kodumaale tagasi, et oma kogutud tagavarasid siin kasutada soodsates tingimustes. Raske on saada arvusi, kui suured need summad on, aga igatahes on nad kaugelt suuremad kui meil teavad oletada isegi mitmed end asjas päris kompetentseks pidavad isikud. Ja kui on tulnud kodumaale ka neid väliseestlasi, kelle käsi võõrsil ei ole käinud hästi, siis on need vähemalt toonud kaasa kogemusi, mis ei ole tihti vähem väärt kui kogutud kapitalid.

Eriti tähtis osa on „Välis-Eestil“ olnud täita väljarändamise korraldamisel. Õiglase ja erapooletu informatsiooniga on hoitud ära need uisapäisa väljarändamised, mis enne Välis-Eesti Ühingu „ajastut“ mitmel puhul vastutustundetute ja omakasupüüdlikkude propagandistide mõjul aset leidsid. Sellised kaalumata massilise väljarändamise hooed Välis-Eesti Ühingu tegevuse ja ajakirja „Välis-Eesti“ informatsiooni tõttu ei ole enam mõeldavad. Juba üksi see asjaolu on niivõrra

tähtis, et õigustab igati Välis-Eesti Ühingu ja tema ajakirja olemasolu.

Igavama osana ajakirja harilikule lugejale võivad tunduda vahest ülevaated organiseeritud Välis-Eestist, mis kirjeldavad väliseestlaste organisatsioonide tegevust. Ometi on need tähtsaimad selles mõttes, et teevad teatavaks ja jäädvustavad seda suurt seltskondlikku ja rahvuslikku tööd, mis tehakse seltsides. Ühede organisatsioonide edukas tegevus ergutab ka teisi ja õhutab väliseestlasi organiseerimisele. Organiseeritud väliseestlaskond leiab just siit seda informatsiooni, mis teda eriti huvitab.

Seevastu ringvaated välismailt sisaldavad huvitavaid ja mitmekesiseid lühiteateid üksikute väliseestlaste elust ja välismaistest sündmustest, mis kuidagi eestlasi puudutavad, lühülevaateid välismaistest oludest jne. Neid loetakse erilise huviga ja see osa annab mõndagi kasulikku informatsiooni.

Eriline osa ajakirjas on juba algusest peale pühendatud kodumaa sündmustele. Siia ühise pealkirja alla on koondatud kõige mitmesugusemad ülevaated ja sõnumid kodumaa üle kun sündmustest. Esikohal on ülevaade poliitilisest elust, siis majanduslikust olukorrast, eriti väliskaubandusest, kuna paljusid väliseestlasi huvitab Eesti eksport ja import (on ju väliseestlaste seas ka küllalt ärimehi), ja siis kõik muu. Ajakirja piiratud ruum ei ole lubanud kodumaa sõnumitele liiga suurt ruumi, kuna need ei huvita kodumaa lugejaid, kes ajakirja lugejate arvust moodustavad umbes poole, kui ka paljusid väliseestlasi, kes loevad peale „Välis-Eesti“ veel kodumaisi ajalehti. Ometi on kodumaa sõnumite osa vajaline nelle väliseestlastele, kelle sidemed kodumaaga on jäänud lõdvaks. Kodumaa sõnumite osa on piütud kohandada vastavalt väliseestlaste soovidele, mis on väljendunud ankeetide kui ka üksikute kirjade kaudu, ja, nagu viimasest ankeedist selgub, on lugejad kodumaa sõnumitega praeguses ulatuses rahuldatud. Toimetuse omalt poolt sooviks seda osa sisuliselt siiski veel rohkem välja

Kuukirja „Välis-Eesti“ esimene ankeet lugejaskonnale.

Tulemusi ja kokkuvõtteid.

Aastavahetusel lisas „Välis-Eesti“ oma lugejatele ankeetlehe, et ajakirja kümne-aastaseks saades selgusele jõuda lugejaskonna soovide suhtes. Teise aastakümnesse astudes tahaks toimetus ajakirja lugejaskonnaga arendada senisest veelgi paremat kontakti, et „Välis-Eesti“ suudaks igakülgselt täita neid ülesandeid, mis temale pandud väliseesti pere koondamisega. „Välis-Eesti“ taotleb nimelt kõige sõbralikumat vahetada oma lugejaskonnaga, ja see on võimalik vaid siis, kui toimetus on teadlik kõigest sellest, mida lugejad lehelt loodavad. Nüüd ongi vastused saabunud, kuid kaugeltki mitte sel määral, kui loodeti. Vastuseid on 129. Kui aga tunnustada kõigi ankeetide kohta maksvat eeldust, et mittevastajad on rahul senise suunaga ega soovigi esineda omapoolsete täiendusettepanekutega, siis võib toimetus ankeedi vähestest vastustest välja lugeda lugejaskonna suure enamuse vaikides pooldavat suhtumist oma senisele tööle, mida aitab täiendada teine tõsiasi, et üle 90 protsendi saadud vastustestki on olulistest punktides senist suunda pooldavad. Selle tõsiasi mainimine ei sunni muidugi toimetust „loorberitele puhkama jääma“, vaid olles teadlik oma töö rahvuskultuurilisest tähtsusest hoiab ta ka edaspidi silmad lahti, arendab lehte üha edasi ja püüab edaspidigi teenida oma lugejaid parimaga, mis on väliseesti-liikumise alal iganes võimalik — piiratudki oludes ja tingimustes.

Seejuures mainime meeeldi neid mõtteid, mis — küll vähestelt tulles — püüavad meie tööd omalt poolt edasi viia. Neis on mõndagi, mis on kasutatav, aga ka mõndagi,

mille läbiviimiseks puuduvad alles rahalised ja osalt isegi vaimsed eeldused. Loodame aga, et toimetus, teostatavat lahutades teostatamatust, suudab siingi rahuldada lahkete vastajate asja kasuks mõeldud häid soovide.

Ajakirja välismust (kaane kvaliteeti, formaati ja kausta, triiki, eriti viimast) kiidetakse peagu kõigis vastustes; on aga neidki, kes ses suhtes leiavad kaalukaid vastuväiteid: nõutakse paremat kaanepaberit, joonistatud aastaläbise piltkujutise asemel inglise-ameerika maitsele vastavamad värvilised maastikku või siis eesti tegelaste pilte (mainitakse: „Koidula, Jakobson, Kreutzvald ja teised“); soovitatakse aga ka päris lihtsat tekstkaant.

Ajakirja sisu kohta leidub õige lahkuminevaid vastuseid, nimelt juhtkirjade küsimuses: kui 3 väliseestlast on juhtkirjade avaldamise vastu, siis on rohkem siiski neid, kes just nõuavad „vaid väliseestilisi probleeme põhjalikult arutlevaid ja edasi viivaid juhtkirju“. Hoogsa arvustuse kirjutab dr. P. A. Speek: „Välis-Eesti ühingul, ta kuukirjal „Välis-Eestil“ ja üldse Välis-Eesti liikumisel puudub programm, puuduvad teetähised ja ideed ja ideaalid, mis oleksid omased eesti rahvale, juurdunud eesti rahvas. Seega on kogu liikumine selgroota, kahvatu, umbkaudne. Rahvus, rahvuslus, kultuur — need Vene ajal saksa šovinismilt laenatud loosungid ei kõlba ju eesti rahvale kui võõrad ja mittekohased, ajast läinud, haprad. Nad ei elusta ega vaimusta ühtki eestlast. Asjalugu on seda kurvem veel, et nende loosungite pooldajad — eesti haritlased — ei ole selles teadlikud, ja et nad on

kujundada, eriti elava ja huvitava kirjel-duse suunas.

Mõndagi on veel ajakirja juures täien-dada ja parandada ja ajakirja praegusel ku-jul ei vasta tema väljaandjate ja toime-tajate silmis veel kaugeltki sellele ideaa-lile, mida nad endale on seadnud. Kuid sellele peavad lähemale aitama järgmised aastad ja majanduslikkude võimaluste pa-ranemine. Kes võrdleb ajakirja esimesi numbreid ja viimaseid, see leiab, et aja-kiri on suuresti rikastunud nii materjali kui ka informatsioonilise osa suhtes. See

tõendab, et ajakiri järjekindlalt on täie-nenud ja paranenud. Ja see areng ei ole kaugeltki veel lõpule jõudnud.

Esimese kümne aastaga on „Välis-Eesti“ endale jalad alla saanud, kuid järgneva kümne aastaga — loodame — kujuneb ta nii sisuliselt kui ka triikitehniliselt täius-likuaks ajakirjaks, mis oma mitmekülgsu-sega ja huvitavusega peab suutma ligi tõmmata kõige laiemaid lugejate ring-kondi mitte ainult Välis-Eestis, vaid ka Kodu-Eestis, sest Välis-Eesti ja Kodu-Eesti käivad käsikäes.

ka võimetud eesti omapäraseid ideid ja ideaale looma. Usutakse pimedast peast võõrast ja kobatakse pimesi võõras viingus.“ — Et Eesti rahvusliku ideoloogia algallikaks ärkamisaja päevald oli saksa vastav kirjandus, see on paratamatus, mille üle ei tarvitse vaielda. Küll aga võiksime imetella ärkamisaegsete meeste ja tegelaste võimet üles ehitada võõraistki sugemeist võrdlemisi terviklik ideoloogia, mis on õhutanud eesti südaant suurte tegude kordasaatmisele, vabaduse hindamisele, Vabadussõja kuulsusrikaste lahingute võitmisele, rahvariigi loomisele, ja mis meid praegugi soojendab ainsa omapärasusega keset materialistliku maailma torme. — Ma usun, kui dr. P. A. Speek käe südamele paneb, siis ta on nõus, et rahvas ja kultuur on siiski sellised väärtused, mida ei ületa ka ei-tea-kui võimelised teiste rahvaste haritlased, püüdes leida mingile uuele ideoloogiale kandetalasid. Viga ei peitu mitte eesti haritlaste ideoloogia puudumises, see on meil olemas, tänu ärkamisaja mentaliteedile ja tänu Vabadussõja karastusele, vaid selle ideoloogia edasi viimatuses, viimistlematuses, kokkukõlastamatuses tänapäeva tegeliku elu vajadustega, ja kui dr. P. A. Speek lähtub sellelt seisukohalt, siis on õigustatud ta etteheited noorele eesti haritlaskonnale. Kuipalju mingid uudsed mõtted tabavad kõlapinda väliseestlaste keskel, see on jälle iseküsimus, sest üldiselt tundub, et väliseestlane igatseb rohkem eesti südame kui eesti vaimu ja mõistuse järele. Ja selles mõttes ongi toimetusel tulnud tegutseda nimelt juhtkirjade alal.

Rahvuspoliitiliste kirjutiste kohta arvab dr. P. A. Speek, et need võiksid olla rahvapoliitilised, kuid mitmelt poolt tuleb vastupidiseid nõudmisi, et need kirjutised peaksid „kasvatama rahvuslikku iseteadvust,“ peaksid kaasa aitama „rahvusliku iseseisvuse säilitamiseks“. Nende ridade kirjutaja ühineb kindlasti viimastega, sest rõhutatud soovist „rahvuspoliitilise“ asemel näha „rahvapoliitilist“ paistab m. s. välja samade materialistlike hüvede esikohale tõstmine, millega meie ajaloos on püütud meie rahvast omapäraselt võõrutada — saksa ja vene suurrahvaste huvides, ja milline jumalus ameerika dollarikultusega ei ole lõppeks sugugi vähem hädaoht nende eestlaste suhtes, kes on asunud elama Ameerika oludesse. Kui kogu eesti ajalugu pole muud, kui ainult pidev ja lakkamatu vastupanu nn. paremate eluvõimaluste veetlusele, kui mentaliteet on kalju, mis on hoidnud eesti rahvast surve- ja hädaohu-päevald, innustanud teda uhket ja julget omaelu rajama, siis talitaks toimetus küll vääraalt, kui ta hakkaks siin n. ü. ameri-

kaniseeruma — ilma lõppeks Ameerikat siiski avastamata ja ületamata.

Sajaprotsendiline poolhoid kuulub maa- ja loodusteaduslikele kirjel- dustele, ja peagu sama suur poolhoid — ajaloolistele kirjutistele, kuigi „ainult Välis-Eesti ajaloo“.

Ringvaateid välismaalt soovitakse piiratud hulgal, nimelt väliseestlastesse puutuvais küsimusis.

Elavalt soovitakse juhtnõõre orga- niseerimistöös eestlaste hulgas. Ning arvatavasti tuleb see küsimus eriti arutusele võtta mitte ainult toimetuses, vaid ka kõigis teistes Välis-Eesti ühingu orga- nites.

Üks vastaja soovib eesti seadus- andluse silmaspidamist, olulisimate osa- de mainimist ja juhatamist „Riigi Teataja“ juurde (nr. ja lk.). Nõutakse teateid Eesti kooliolude kohta.

Kultuurkroonikat pooldatakse, arvus- tusi aga mitte.

Väga paljud on huvitatud eesti noor- soost, tuntakse huvi noorte-kirjavahetuse vastu, palutakse selleks võimalusi luua, soovitatakse välisnoori huvitada ja ergutada. Üks ettepanek taotleb koguni kokkulepet mõne noorsooajakirjaga, et oleks võimalik tellida noorsooajakirja koos „Välis-Eestiga“. Seegi oluline küsimus väärib tõsist tähele- panu.

Ka sport ja spordi areng Eestis huvitab väga paljusid.

Väljarändamise- ja tagasirän- damiseküsimused rahuldavad senises ulatuses, mitmesugust — samuti; lu- gejate kirjakaasti väljaarendamine näib olevat mitmele huvitav.

Kokkuvõttes annab ankeet ikkagi kaunis huvitava läbilõike väga mitmekesistes elu- tingimustes elavate eestlaste soovidest. Nende oma soovide avaldamise eest väärivad kõik vastajad otsekohest tänu.

Mis puutub paari vastaja soovisse, et meie häälekandja ilmiks senise 32-leheküljelise vihu asemel 48—50-leheküljelisena, siis on see praegu küll siiski alles ainelistel põh- justel teostamatu. Veelgi rohkem on tarvis neid väliseestlasi, kes toetavad „Välis- Eestit“ oma tellimishinnaga, ja tundub, et siin on veel nimelt väliseestlastel enestel väga palju korda saata. Lõpetamegi selle kokkuvõtte sooviga, et väliseestlased igal pool hoolitseksid oma hää- lekandja leviku eest, leides talle uusi tellijaid. Küllap siis kasvab „Välis- Eesti“ mitte ainult suuruselt, vaid ka sisult. Selleks jõudu ja tahet! H. H.

Mõned tähelepanekud rahvuslike sidemete elustamisest vanade väliseestlastega.

Koolme-Toomarein.

Lugedes meie ajakirjanduses ilmu-
vaid reisikirjeldusi peagu igast ilma-
kaarest, võib neis väga sageli leida
tõendusid väljendusele, et „eestlasi lei-
dub kõikjal maailmas“. Kuhu reisija
ka ei satu, ikka võib ta eest leida
eestlasi, vähemalt ühe eestlase. Vi-
imase sellise teate tõi „Eestiranna“
kapten hr. Nelke San Domingo vabariigi
Haiti saarel, kuhu „Eestirand“
hiljuti sõitis esimese eesti laevana ja
kus siis La Romana linnas leiti ees-
eestlane kapten Leoke. Laeva saabumisel
sadamasse tulnud hr. Leoke ise
laeva kaasmaalasi vaatama. On hea,
kui väliseestlasel on niivõrd huvi oma
rahvuse vastu, et see teda kannab kodust
välja tabama võõrsile saabuvaid
suguvendi, et nendega värskendada
mälestusi kodumaast ja -rahvast.
Teisest küljest on saanud ilusaks
kombeks, et ajutiselt võõrsile rändava-
vad kodumaalased, kas ametialiste
ülesannetega või turistidena, soovivad
kohapeal ikka üles otsida kaasmaa-
lasi-eestlasi. Selliste kontaktloomise
püüete tulemusena olemegi tutvunud
meie ajakirjanduse veergudel paljude
uute suguvendade ja -õdedega, kes
on leidnud endile uue kodu võõrail-
mail võõraste rahvaste keskel ja kes
siitpeale juba jälle kuuluvad doku-
mentaalselt meie rahvaliikmete nime-
kirja.

Nõnda suureneb meie eestlaste
pere päev-päevalt ja seega välditakse
osaliseltki võimalus, et keegi meist
langeks võõrsil päriselt unustuse-
hõlma.

Et viimasel ajal üksikute väliseest-
laste ilmsikstulek siin ja seal nii lähi-
dasis kui ka kaugeis mais on üha suu-
renenud, siis oleme selle eest tänu
võlgu ka üsna paljudele asjaoludele,
mis meie iseseisvuse ajal on teoks
saanud. Neist tuleb mainida meie

kaubalaevade arvu järjekindlat suu-
renemist aastast aastasse, mis kannav-
ad ikka tihedamini eesti lippu ja
meie keelekõlgi — laevanimena —
kaugeile maile, siis meie vabariigi
konsulaatide asutamist ja meie eesti
soost reisijate arvu suurenemist sel-
liste alade kaudu ja juurdetuleku tõt-
tu, mis enne olid võõra võimu käes,
nagu seda on meie eksport, rahvus-
ja riikidevaheline läbikäimine jne.
Seoses meie kaubalaevade liiklemise-
ga tuleb tähendada, et leidub vähe
välissadamaid, kus ei ilmuks kohali-
kes lehtedes saabuvate laevade nimes-
tik. Siit selgub niisugune väike asi,
nagu seda on eestipärase laevanime-
tuse tähtsus. Õnneks ongi suurim osa
meie laevu eestipäraste nimedega ja
väike pole nende juhtumite arv, mil
väliseestlane on saanud just laeva
kaudu võimaluse kodumaaga uut
kontakti luua.

Ei saa mainimata jätta ka osa, mida
etendab laeva juhtkond, kes välja
minnes samast eeltoodud inimlikust
printsiipest kohata välismaisi kaas-
maalasi, ei jäta kohalikkudes konsu-
laatides laevaasju ajades järele päri-
mata teateid kohalike eestlaste kohta.
Siin on asjal koguni kaks poolt. See
kannustab konsulaate olema teadli-
kud kohalikest eestlasist. Peab aga
tähendama, et igal juhul kohalikud
Eesti konsulaadid välismaail on kaju-
nenud viimasel ajal väga headeks ka-
dunud suguvendade kindlakstegi-
jaiks. Osalt konsulid, kes tavaliselt
omavad laialdase tutvusringkonna ja
kes on oma iseloomult tavaliselt ikka
suured seltskonnainimesed, püüavad
juba ise „asja enese pärast“ luua
kontakti kohalike eestlastega, et saa-
da lähimat sidet maaga ja rahvaga,
mida nad esindavad. Sõbralikul kon-
sulil on alati teid kui reisijat vastu

võttes esimeseks suupäraseks kombeks teile teatavaks teha kohalikud eestlased viimse meheni, millist teadet igäüks ka rõõmuga vastu võtab, sest selline teade muudab ühel hoo bil võõrapäraseimagi paiga teile mitu korda kodusemaks. Hea osa konsuli sidemeist väliseestlastega tekib muidugi iseenesest ametaliselt.

Mis puutub tavalisesse reisijaisse, siis, nagu seda võime ajakirjanduses ilmunud teadete järgi ütelda, jätkub meie inimestel tõesti alati huvi ja aega võõrsil viibivate võhivõõraste suguvendade ülesotsimiseks ja külastamiseks, mis iseenesest pole sugugi nii kerge ülesanne. Seega oleks kõik korras.

Mis mulle kui reisijale aga otse võõrastavana on silma paistnud, on see, et meie kodumaa asutused ülal esitatud suunas ei osuta millegagi mingit huvi, kuigi neil on selleks võimalusi, kui mainida esmajoones kas või meie ajalehtedekontserne, turismi keskkorraldusi jne. Oma viimasel võrdlemisi lühikesel välismaamatkal kohtasin ma tänavu 4 väliseestlast, keda võib lugeda ka „kadunud“ suguvendade kilda, kuna nad on välismaa kodanikud ja kaotanud kodumaaga igasuguse kontakti. Kahega neist sain ühenduse kohaliku konsuli kaudu, kahega aga juhuse teel. Loomulik, et neil väliseestlastel ei käinud ka eesti ajalehti. Kohalikes konsulaatides polnud ka midagi sarnast. Konsulaadi ruumides polnud ühtki ülesvõtet Eestist! Näidates mainitud suguvendadele mõningaid ajaleheksemplare, mis mul olid teadlikult selliseks juhuks kaasa võetud, olid nad arusaadavalt kõigest vägagi huvitatud, kuid ühtlasi oli mulle ka lausa ilmne ja selge, milline tähtsus on nii hingeeluliselt kui ka tegelikult nõndanimetatud „hüppelaua“, olgu see siis nii väike või suur kui tahes või milline tahes. Neil polnud teada ajalehtede nimed, tellimise tegelik moodus jne. Tahtmatult tuli keelele küsimusi nagu:

1) Miks meie ajalehtedekontsernid, turismiasutused, firmad jne. pole veel astunud ühiseid samme selleks, et saata meie välisesindustesse, konsulaatidesse, ka meie eksportkauba tarvitajaile vastavat tutvustamismaterjali, ühisreklaami, tellimisplankette jne.

Meie laevade maršruut on ajalehist kõigile näha. Miks ei saadeta samalt poolt ka meie laevadele vastavat materjali? Sest laevade messruum kuulub ka meie välisesindusse selle sõna laiemas mõttes.

2) Meie kodumaal liiklevate rongivagunite ja omnibuste seinad on kaunistatud ilusate maastiku-ülesvõtetega, miks ei leidu selliseid ülesvõtteid konsulaatides, jah, miks pole neid isegi meie kaubalaevades?

3) Kahjuks ei osata meil ka valmistada veel reklaami resp. informatsiooni tarbeasjade näol, mis mõjuvad kaunistustena ja milliseid kusagil tagasi ei lükata, nagu seda on kalendrid vastavate ülesvõtetega ja mitmesuguste andmetega, siis lauaesemed jne.

Kõigil neil asjadel on loendamatu tähtsus, millest nähtavasti meil veel küllaldaselt aru ei saada.

Kui eestlase võõrdumises kodumaast kedagi või midagi süüdistada, siis seisab peamine põhjus minu arvates just kontakti puudumises kodumaaga. Et aga ühendus püsiks või et oleks eeldusi selle loomiseks, selleks on tarvis luua alalisi ja mitmesuguseid kokkupuutepunkte, millistest on eelpool viipeid. Huvipuudusest väliseestlastes ei saa juttugi olla, seda vahest harukorral. Kui kodumaal puudub soov välja sirutada oma kätt kaugele suguvendade poole ükskõik millisel kujul, siis tundub see väliseestlasele eemaletõukamisena, mahajätmisena, ja ta tundub enesele Eesti, oma kodumaa suhtes tarbetuna. Seda eriti sellepärast, et teiste rahvaste liikmed, kes teda ümbritsevad, kuuluvad enamjaolt vanade iseseisvate rahvaste hulka ja on üldiselt kultuurili-

Eestlaste saavutusi ja taotlusi Austraalias.

Sydney majaomanikke. — «Kungla» avapidu Thirlmere'is. Eestlast kisub maale. — Kanafarmide head ja vead. — Vesi farmide eluallikana.

A. Nortots.

Eelmistes „Välis-Eesti“ numbrites olen kirjeldanud oma tähelepanekuid Mandžuurias Austraaliasse uuesti elama asumisel. Nüüd, olles jälle kodunenud Austraalia elu-oluga, jatkan oma muljete jagamist „Välis-Eesti“ lugejatele mu uuest asukohast, suuremast eestlaste asundusest Sydney lähikonnas, Thirlmere'ist, mida praegu juba kavatakse ümber nimetada Kunglaks.

Thirlmere paisub iga aastaga ning juba tuntakse vajadust ka keskkoha järele, kuhu võiks koondada asunduse seltsielu, — kuhu võiks käia kokku laulu- ja mänguharjutusteks ning raamatute ja lehtede lugemiseks. Oma seltsimaja ehitamiseks farmerid on juba küsinud valitsuselt viis aakrit

maad, ning ollakse kindlad, et valitsus maad ka annab. Seltsimaja ehitamisega kavatakse saada valmis juba ühe aastaga. Eeltööd ja rahakogumine selleks on praegu täies hoos. Asundusele ennustatakse tugevat paisumist, sest paljud eestlased-ärimehed ja linnatöölised, igatsedes vaba looduse järele, on endale siia juba ostnud maatükid, et lähemate aastate jooksul siia elama asuda kanafarmeritena. Kanafarm on praegu hästi tasuv, munatosinast saab farmer praegu kuni 14 penssi.

Eestlaste visaduse tõttu Thirlmere'is on paljud kohalikud inglaste kanafarmid aastate kestel ostuteel üle läinud eestlaste valdusse. Kohtades, kus alles kümme aastat tagasi oli mets või kännustik, praegu

selt tihedalt seotud oma vana kodumaaga. Sellisel taustal väliseestlaste seisukord on hingeeluliselt raskem, kuigi „eemaletõukamine“ kodumaa poolt on vaid ettekujutuse vili. Huvitav on see, et selline hingeline tarretus kaob otsekohe, kui väliseestlasel käib kas või eesti ajaleht või kui ta kuulub mõnda eesti seltsi. Sel astmel hakkab ta juba isegi huvi tundma nende kaasmaalaste vastu, kes veel „kadunuina“ liiguvad või elutsevad. Teine asjaolu, millele tahaksin siinkohal tähelepanu pöörata, on see, et väliseestlaste Eestist võõrdumises ei tule igakord arvesse vahemaa kaugus Eesti ja asjaomase väliseestlaste vahel. Eestlane võib võõrduda kodumaast isegi siis, kui ta elab mõnes Läti alevikus või Rootsi linnakeses, nagu mul on juhus olnud seda kindlaks teha. Siin kerkib soov, et välismaade pealinnades asuvad Eesti seltsid püüaksid oma liikmeskonda laiendada ka selliste isikute läbi. Kuigi

Eesti seltsid välismaal, mis asuvad peamiselt pealinnades, avaldavad oma koosviibimiste ja pidude kuulutusi suurimais pealinna lehtedes, pean siinkohal ära märkima tõsiasja, et kuigi need riigid on kuivõrd tahes kõrge tsivilisatsiooniga, siis sealgi esineb sama nähtus nagu meilgi Eestis, et provintsis peale provintsilehtede harukorral võetakse kätte muid lehti.

Lõpuks tahaksin tähelepanu pöörata asjaolule, et kuigi meil Eestis nimeliselt üsna rohkesti trükitakse mitmesugust Eestit tutvustavat materjali, välismaal ringi liikudes aga, võtame kas või Taani, Rootsi ja Soome, seda kusagil silma ei torka. Ka see moodustaks pisikese lüli kodumaaga väliseestlastele.

Me hoolitseme oma fassaadi eest kodumaal viimasel ajal eriti suure hoolega, hea oleks, kui me seda teeksime ka välismaadel. Sellega tabaksime mitu kärbest korraga.

ilutsevad lopsakad põllud, viljapuud ja kanamajad. Niisutust saadakse lähedast Cedar-orust, kust vesi pumbatakse üles tornidesse ja juhitakse siis kanamajadesse või viljapuude kastmiseks. Ja kui viljapuudele anda parajal määdul kanasõnnikut ja vett, siis nad ka kannavad lopsakat vilja.

Enamik kohalikke eestlasi on oma farmid mehhaniseerinud. Kanaaeda tuleb värsket vett automaatselt ainult niipalju, kui kanad seda joovad. Farmides on omad haudumismasinad, mis mahutavad endasse kuni 2400 muna korraga. Need farmerid, kellel masinat veel ei ole, ostavad parimad sugumunad ja saadavad need vabrikusse, kus 30 tosina muna väljahaudumise eest võetakse üks naelsterling. Igas farmis on ka veski, mis jahvatab nisu ja maisi tarvilikus sõreduses, siis veel hekslimasin rohelise toidu ja õlgede jaoks, kreissaag küttepuu ja lattide lõikamiseks, ning munapesemisemasin, mis puhastab ja kuivatab kõik määrduvad munad.

Farmides on töolistest alati puudus, sest maksetav palk, 25 šillingit nädalas ühes ülalpidamisega, töölisi maale ei meelita, — olgu siis kui linnas enam midagi pole ette võtta, ehkki töö kanafarmis pole kuigi raske.

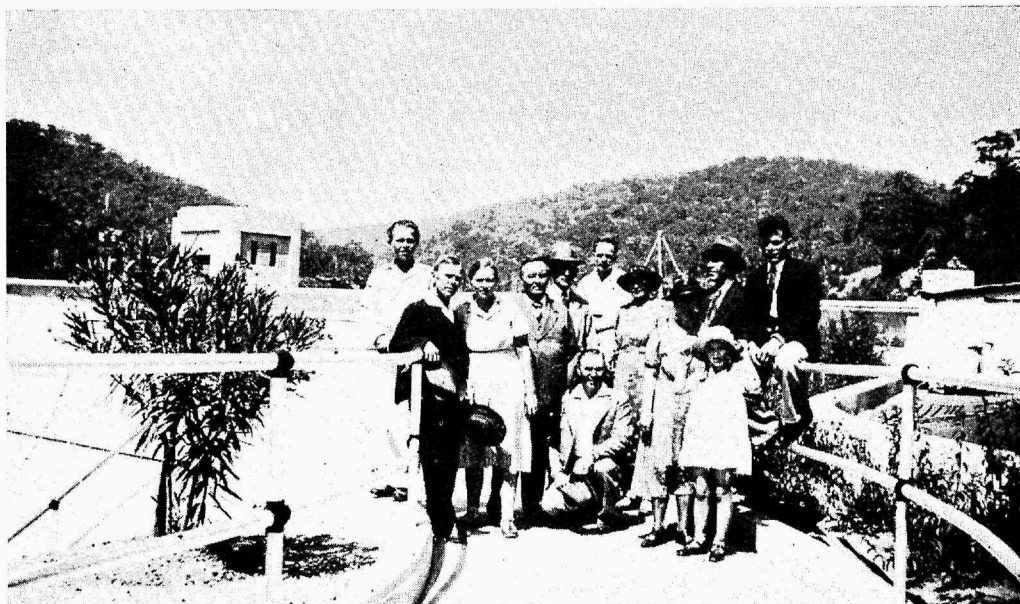
Aga ka linnades pole tööleidmine Aust-raalias praegu kerge. Vilunud tööline siiski leiab seda alati, ja paljud eestlased püüvad ühel ja samal kohal vahetumalt tihti kümneid aastaid, kogudes kapitali, millega ehitatakse maja või ostetakse maad. Eestlaste poolt omandatud majade keskmine väärtus on 2000 naela, aga on ka niisuguseid, mis üüridena toovad sissetulekut kuni 50 naela kuus. Järgmises, 45 nimega loetelus on toodud praegu teadaolevate eesti majaomanike nimed Sydneys: A. Arbet, Bergmann, Birch-Kask, A. Eidse, Hendrikson, Grünbach, Kaasik, Kaar, R. Kalpus, J. Kaus, V. Kiivramees, Kosin-Koshemäkin, Kirpson, Koval, Kukk, Küber, Jakobson, Ladon, Lepp, Loothing, Land, Mark, V. Meos, L. Norrak, A. Palm, J. Pool, Philips, A. Peedo, Puskar, A. Pertel, Peekmann, Peipmann, Rosin-Rosenstein, Reiter, Rõõm,

J. Sildever, Sabbi, R. Tammik, Tondi, Tooming, Veinberg, Viera ja Vornik.

Sydney eestlastel on kõige lähedasemad sidemed Thirlmere'i eesti asunikega ja, kui 4. märtsil s. a. „Kungla“ põllumeeste ühing Thirlmere'is korraldas oma avapidu, siis tulid sellest osa võtma mitte üksnes oma asunduse rahvas ja farmerid-inglased ümbrusest, vaid ka paljud eestlased Sydneyst, nende eesotsas konsul A. Mielen abikaasaga ja „Eesti Kodu Linda“ esimees A. Norrak. Avapidu õnnestus kõigiti hästi. Juba varakult oli hr. N. Peet'i ruumikas maja piduvõrastest tulvil, ja maja avarasse õue ei mahtunud pooledki sõidukitest. Avasõnad ütles ühingu esimees G. Mikko, avaldades rõõmu, et eestlased oma loova tööga Thirlmere'is on võitnud oma naabrite suure lugupidamise. Kõne lõppes Eesti hümniga. Seejärele hr. Mikko võttis uuesti sõna ja tähendas, et käesolevaga Thirlmere'i eestlased pühitsevad ka Eesti Vabariigi aastapäeva, tuletavad meelde Eesti Vabadussõda ning ka inglaste abiselles. Seejärele lauldi ka Suur-Britannia hümn, ning sama innuga nagu Eestigi oma. Veel tervitasid hr. Norrak Sydneyst, ringkonna kanaekspert McKitrik ja põllutöeministeeriumi esindaja mr. Williams. Ka õnnitleti Thirlmere'i esimesi asunikke-eestlasi vennakseid Nortotse.

Kontsertosas esinesid sopran prl. Campbell ja meeslauljad h-rad Jürgenson ja Braun, pälvides oma ettekannetega kuulajatele tormiseid aplause. Pärast kontserti jagati terviseviina ja suupisteid ning tantsiti ja lauldi eestlaste ja inglaste ühiseid rahvalaule kuni hommiku varavalgeni. Viimased piduvõrad lahkusid alles teise päeva õhtupoollel, viies kaasa mõnusa mulje ja lubades tingimata tagasi tulla „Kungla“ jaanitulele.

Samal päeval külastas Eesti uus konsul A. Mielen kõiki kohalikke eesti farme, jälgides farmerite elu ja märkides nende tõhusaid majanduslikke saavutusi. Igal aastal produtseerib Kungla ja saadab Sydney turule üle nelja miljoni muna ja 25.000 kukke ning kana; Kungla munaeksport moodustab kuni 10 prots. kogu Eesti omast. Põllumees on põline rikas, — seda näib

„Kungla“ rahvas Avoni tammil Austraalias.

Vasakult: hrad Norden, A. Pilt, pr. Pilt, A. Nortots, Mc KItic, küürutab O. Nortots, tema taga Ed. Pilt, pr. Norden, pr. Proos tütreaga, A. Norden ja El. Pilt.

hindavat ka Austraalia eestlane. Juba paljud eesti ärimehed Sydneys on oma ettevõtted likvideerinud ja mitmed eesti käsitöölised on oma senise tegevuse heitnud nurka — farmitöö kasuks. Selliste, maaelu vastu huvi tundvate kohalike eestlaste-farmerite nimistu praegu sisaldab 63 nime: P. Aab, J. Aav, H. Audova, E. ja V. Alp, Allik, E. August, Gutmann, Greinfeldt, Heidemann, Haavamaa, E. Hause, Joonits, Kaasik, Kalm, J. Kaus, Kuiv, Kangur, Kiiken, Kirman, Kukk, Kornfeldt, A. Kaljusto, Laos, Lipping, Maaser, Maripuu, Mannov, G. Mikko, Michelson, Nasovitch, Nipmann, O. Nortots, Nõmberg, A. Nõu, A. Norden, A. Olin, Park, V. Peedo, A. Pilt, El. ja Ed. Pilt, J. Pender, A. Pertmann, Porkmann, J. Proos, N. Peet, Pärnu, Th. Rebane, C. Rebane, F. Rumberg, J. Räppo, Saar, Sammul, Sari, Savik, Sabur, Silm, Tensing, Tõllasepp, A. Tiik, Vaga, Vahtrik, Väli ja Ujok.

Farmeriks asumisel ja farmi omandamisel on Austraalia eestlastel tulnud võita suuri raskusi. Tavaliselt ainult vähesed suudavad ostetava farmi väärtuse tasuda kohe sularahas, suurem osa jääb järelmaks-

suks. Farmi ostmisel tasutakse tema väärtusest ainult veerand või veel vähemgi summa. Paljud ostavad algul vaid tüki maad, ja kõrvalt edasi teenides ning raha kogudes alles mõni aasta hiljem asuvad maatükile maja ja muid ehitusi püstitama. Kohtades, kus valitsusele kuuluvat vaba maad, nagu ka Thirlmere'is, on rohkem, sinna omandavad eestlased maad juba suuremates, kuni 80-aakrilistes kruntides, makstes sellest 31-aastase ja 4½%-se järelmaksuga 4½ naela aakrist. Selline omandamine on hõlpus ja ei nõua alguseks kuigi suurt summat. Thirlmere'i teisi hüvesid on veel see, et uudismail kasvab tihe eukalüptusemets, millest saab ehitamisel kohe majade ja aedade materjali, — linna läheduses aga tuleks kogu ehitusmaterjal osta mujalt. Ka kliimaliselt asub Thirlmere soodsas kohas, 1000 jalga merepinna kõrgemal, ja kanakasvatus seda nimelt vajabki. Thirlmere'is asub valitsuse suur tiisikushaigete sanatoorium ja ka mitu vähemat eraravilat, mis omakorda tõendab tema tervislikku asendit.

Suurem osa kohalikke eesti farme, nagu

tähendatud, asub Cedar-oru kallastel, kuid mitmeid eestlasi leidub ka natuke eemal, Liverpoolis ja Cabramattas, kus aga kohalik niisutus puudub, ja farmeritel seal tuleb maksta linnast tuleva vee eest 1—1.25 šillingit tuhande galloni eest. Otse Thirlmere'is seevastu on vesi poole odavam. Kui roheline kanatoit, nagu mais, kaer ja lutsern, on saadaval omalt põllult, siis tuleb ühe kana toitmine maksma keskmiselt poolteist penssi nädalas. Iga kana peab andma aastas vähemalt 12—15 tosinat mune, ja praeguste munahindadega võimaldab 2—3-tuhandeline kanakari farmerile küllalt laheda sissetuleku. Heade tõukanadega farm võimaldab aastas pooleteisetuhandenaelalise sissetuleku, mis on siin harilikuks nähteks. Alaväärtuslikku tõugu kanade pidajad muidugi aga kiratsevad. Selles kordub sama nähe, mis piimakarjagi pidamisel.

Ent kanafarmindusel siin on muidki suuri miinuseid ja ohte. Nii viis üksnes 11. jaanuari s. a. kuumus, mil temperatuur tõusis kuni 117 kraadini Fahrenheiti järele, ümbruses palju kanu hauda. Liverpoolis, kus õhk on niiskem, üksikud farmerid kaotasid 600—800 kana, Thirlmere'is seevastu aga tõusis see arv vaid 150-ni. Ühe inglase farm siin metsa ääres põles maani maha, ja 5000 kana ühes temaga. Tuli oli alguse saanud metsas, ja juba enne, kui leegid jõudsid hooneteni, surid kuumuses ja suitsus kõik kanad. See kuumus oli suurimaid viimase 40 aasta jooksul. Kuumuse tõttu lõppes New South Walesi osariigis kokku kuni veerand miljonit kana. Peale selle põevad kanad siin ka mitmeid haigusi, mis neid puhuti tapavad massiliselt, ja mille vastu veel pole leitud tõhusat abi. Palju kahju kanafarmidele teeb ka reinuvader rebane, varastades kõikjal, kuhu pääseb. Farmides, kus kanamajad õsiti on sulgemata, ronib rebane üle kuuejalalise võrk-aia ja surmab kanu kümnete kaupa. Mõnes metsäärses farmis muutub ta niivõrd julgunuks, et tuleb varastama ka päise-päeva ajal. On teada juhtu Piltide farmis, kus rebane tormas noorte kukkede karja keskele otse peremehe juuresolekul, kahmas ühe kuke ja jooksis metsa poole. Pere-

mehel oli käepärast vaid ämber munadega, — ta haaras paar muna ja virutas need rebase suunas, misjärele see pillas kuke maha. Alles siis tuli peremees mõttele oma suurt kukekarja uuesti üle lugeda, ja leidis, et see oli ühe kuu jooksul vähenenud 120 kuke võrra.

Roheliseks toiduks kanadele lõikab farmer maisi või kaera aastas kuni 6 lõikust. Nii suur lopsakus muidugi on võimalik vaid kohtades, kus on parajalt niisutust käepärast. Vesi ongi Austraalia elujõuks suurel määral, — kohtades, mis muidu oleksid kõigiti viljakandvad, vee puudusel kaob ka kõik elu. Üldiselt aga jätkub ka Austraalias vett küllaldaselt kõikjale, kui aga teda hästi ja otstarbekalt koguda ja hoida. Ka Thirlmere'is kestab põud mõnikord kuni pool aastat, ja kui siis jälle sajab, siis kalab vett taevast alla ülirohkesti. Praegu, aprillis, mil kirjutan, kestab järjekordne vihmasadu juba kolmandat nädalat, mis mõistagi muutub väga tüütavaks. Korra Taree linnas öö-päeva jooksul 15 tolli sadanud vihm uputas kogu ümbruskonna, liikumine raudteel seisis mitu päeva, ja teearsetel telegraafipostidel olid ainult otsad veest väljas.

Seepärast ka iga farmer kogub endale vett tagavaraks siis, kui vihma tuleb. Kanafarmer ehitab selleks oma krundi orgu paisu, karjakasvatajad kaevavad madalamatele kohtadele tiigid, üksikutes majapidamistes vesi kogutakse suurtesse, kuni 4000-gallonilistesse tsinkrauast tankidesse, ja muu vihmavesi juhitakse maa-alustesse kaevudesse või koguni suurde auku, kust teda vajaduse korral välja pumbatakse.

Suurtes farmides on need maa-alused veekogud väga suure mahuga. Vihmavesi, mis küll on puhas mineraalainetest, joomisel maitseb siiski läägena, aga kui ta seisab kuu või kaks, siis kõlbab ta ka joomiseks. Kogu Sydney oma 1¼ miljoni elanikuga ja tema ümbrus 100 miili ulatuses kasutavad joogiks vihmavett, mille tagavarad Metropolitan Water Supply kogub eemal mägedes. Mitmed sellised veekogud asuvad linnast kuni 100 miili kauguses. Uusim nendest, Nepeani pais, valmis alles mullu, ja on 247,5 jalga kõrge ja 710 jalga pikk.

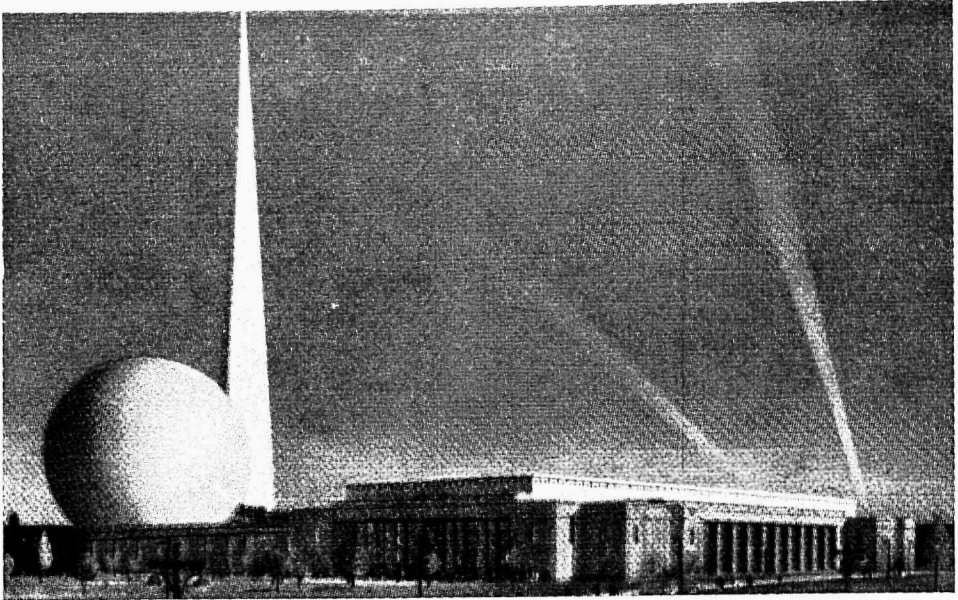

Nepean'i tamm veekogu **Austraalias**.
Ülesvõtte tehtud tammist pealt.

Tammist taga on vee sügavus 225 jalga ja vee all olev maapind 882 aakrit suur. See tamm, mis on merepinnast 1051 jalga kõrgemal, mahutab endasse vett 18 miljardit gallonit. Temast poole tunni sõidu kauguses asub teine, viis aastat vanem tamm, Avon, mille kõrgus on 230 jalga, pikkus 690, ja vee sügavus 210 jalga. Seegi veekogu võtab enda alla maad koguni 3500 aakrit ning mahutab vett 47 miljardit gallonit. Kogu see vesi tammide tagant juhitakse linna, kus ta hoitakse kunstlikus, okastraadiga eraldatud järves linnaserval, Smithfieldi jaama juures. Seal juhitakse

ta otse linna veevärki, kusjuures algjuhtimeks on tsementeeritud kraav, — 22 jalga lai ja veejooksu sügavusega 5 jalga. Paar kilomeetrit jookseb see kraav maapinnal, siis aga kaob maa alla, tohutusuureks torustikuks, — neiks lugematuiks elusoonekesteks, mille viimaseks tipuks igal tavaliselt on veekraan elukorteris. Farmerile aga, kes linnaelanikuga võrreldes tarvitab vett oma majapidamiseks märksa rohkem, sellisest kulukast veevärgist tulev vesi, — nagu märkisime juba ka eelpool — osutub ka küllalt tähtsaks kulutuseks tema aastaeelarves.

Uuendage järgnevatks poolaastaks
«Välis-Eesti» tellimised, et ajakirja
saatmisega vahet ei tuleks!

New Yorgi maailmanäituse 700-jala kõrgune Trylon'i torn.
Ees New Yorgi linnahoone.

Muljeid New Yorgi maailmanäitusest.

Andres Pranspill.

Kauaoodatud ja laialt reklaamitud New Yorgi maailmanäitus avati, nagu oli ette nähtud, 30. aprillil s. a., s. o. täpselt 150 aast. pärast Georg Washingtoni ametisse astumist. President Roosevelt pidas avakõne üldise rahu teemal, ja kõnedega esinesid veel New Yorgi linnaape Fiorello H. Laguardia ja New Yorgi osariigi kuberner Herbert Lehman. Rahumõiste kohaselt avasid näituse tema ehitajad töölistes oma harilikus tööriietuses, mitte aga sõjaväeparaadid, nagu see on olnud kombeks tavaliselt.

Juba kolm nädalat enne näituse avamist teatas näituse president Grover Whalen tööliste ametiühinguile, et sedapuhku avavad näituse töölistes, kes tema ehitanud, milleks neile määrati ka sobiv riietus paraadiks. Näit. puuseppadele valiti riietuseks valge overall, valge särk ja valge kübar ning rinda väljaõmmeldud näitusemärk. Elektritöölised said mundriks pruunid püksid ja samuti valge särki

ning valge kübara; rauatöölised ilmusid avamisele sinistes pükstes jne. Iga töölisti eesotsas sammus muusikakoor.

Paraadiks koguneti juba keskpäeval. Marssinud läbi mitmed tänavad, jõudsid tööliste pikad read näitusele, nn. rahuplatsile, kella kaheks, kuhu selleks Ühendriikide paviljoni ette oli püstitatud tohutu platvorm raadio ja häälekõvendajatega. Ja kuna nimelt puuseppi näitusetöölised hulgas oli kõige arvukamalt, siis olid nad paraadil järjestatud ka kõige ette, ning rahuplatsile jõudnud, võtsid nad istet kohe esimestes ridades, presidendi kõneplattvormi vastas. Ka mina olin nende hulgas ja võisin nõnda kogu toimingut näha ja kuulda hästi. Muu rahvas näituse avamisel leidis ruumi meie kõrval ja taga.

Kui kõik töölistes oma lippudega olid jõudnud kohale ja võtnud istet, tulid tagant järele, samuti jalgsi, New Yorgi linnaape ja kuberner saatjatega, nende järel aga välisriikide esindajad ja diplomaat-

liku korpuse liikmed. Nii juhtus, et nähes meist mööduvat Norra kroonprints, hüüdis temale minu kõrval istuv puusepp-norralane: „Olete küll hulga maad praegu kodust kaugel!“ Troonipärija, seda kuulnud, astus paar sammu meie suunas, näeratas tervituseks ja astus siis teiste „torukübaratega“ edasi.

Kui kõik külalised ja diplomaadid olid kohal, ilmus mõneminutilise ootamise järele president Roosevelt autos otse kõneplatvormi ette, kus saatjad ta autost välja aitasid. — Nagu teada, president on jalust pooleldi halvatud ja saab kõndida vaid toetudes kaasaskäijale.

Roosevelt kõneles lühidalt üldise rahu teemal, puudutamata Euroopa poliitikat. Ja nõnda see suursündmus osutuski avatuks. Maailmas on küllalt näitusi peetud, ka varem, kuid nagu paistab ja näib meile Ameerikas-olijaile, — ühelgi neist pole olnud nii suurt sisulist tähtsust kui käesoleval. Sest siin P.-Am. Ühendriigid — Uus Maailm — kutsuvad endale külaliseks oma tähtsal juubelipäeval kogu Vana Maailma. Ametlikult, presidendi poolt, oli antud kutse osavõtuks sellest peost kõigile maailma rahvastele ja riikidele. Igal neist oli siin vaba võimalus näidata seda head ja paremat, millega ta maailmas on toime saanud.

Olin näituse ehitamisel tööl olnud kauemat aega — olen näitusel ametis veel praegugi —, aga kuigi olen kõndinud näituseväljakul tegelikult iga päev, pean siiski tunnistama, et näitus on saanud ka niisugune, et ma temal pole jõudnud ega jõuagi kõike ära näha ja vaadata. Siia on kuhjatud ilu, mis on kaunim kõigist unelmaist. Siin näeb silm maju heledates värvides, toredaid veevärke purskkaevudega, kõikjal ilupuid ja õitsvaid lilli, mis istutatud rohelinele murule jalgteede kõrval ja majade ümber. Näitusehoonete seinu ehivad hiigelmaalid, bareljeefid ja kujud, ning kujusid, suuri ja vähemaid helevalgeid, on hoonete-esistel külluses kõikjal ka näituse tänavail ja hoonete peasissekäikude juures. Sooja, armsa päikese kiirtes selline kogupilt aina helendab ja ilutseb, sisendades vaatlejale alandlikku aukartust.

Ka öösiti on näitus võrratu. Suur, kahekümnekordse maja kõrgune pall, perisfäär, ripub kui õhus helendades õrnades sinakais värvides, — tema väliskülgedel liiguvad pilved kahekordseis vastassõõrides, üksteisele vastu sõudes. Ilupuude alla, rohuse peidetud elektrilambid heidavad sinakasrohelist valgust üles puudeokstele, jättes mulje, nagu oleksid nad kaetud hõbedase lumega. Telefoni- ja elektrihoone ees vesi paiskub õhku maja katuse kõrguseni ning vee helesinisel tagapinnal alatasa keerlev valgusejuga näitab kõiki vikerkaarevärve. Kõikjal leidub ka kõrgeid, kunstlikke veekoski. Näib, et siia, kolme miili pikkusele ja ühe miili laiusele 1200-aakrilisele väljakule, on ehitatud kogu kogu nüüdisaegne maailm tema parimas ja ilusaimas mõistes.

Kui näitusel näed hoonet, mis kannab Briti paviljoni nime, siis mõistad ühtlasi, et see siin on kogu Inglismaa, kogu oma paremikus. Ja hoone tema kõrval, — Itaalia — mis oma torni kõrgel tipul, valitsustroonil, kannab naisekuju, kelle ühes käes piik, teises maakera, meenutab samuti Itaalia suurt osa maailma ajaloos. Nende vastas aga asetseb Nõukogude Venemaa hoone, hobuserauakujuline ehitus, mille keskelt tõuseb punasest marmorist torn, ning selle tipus noore töölise hiigelsuur, haljast terasest kuju oma üles sirutatud kätes hoiab nõukogude punast tähte. Samas esinevad teisedki kaasaegsed maailmariigid, igaüks neist püüdes näidata oma parimat.

Kõigisse suurriikide hoonetesse praegu veel ei pääse. Suurematest paviljonidest oli valmis avamispäeval küll Briti oma, kuid veel mitte Venemaa ja Prantsusmaa paviljonid; samuti kestis töö mõned päevad pärast näituse avamist veel ka Itaalia hoones. Seega võib kujutlust üksikutest maadest saada praegu vaid nende paviljonide põhjal, mis juba on avatud.

Taani ja Norra hooned avati järgmisel päeval pärast näituse avamist. Varsti avati ka Soome ja Rumeenia hooned, siis Jaapani ja nüüd ka Itaalia oma. Nii kestab see päevast päeva, kuni kõik kuuskümmend hoonet on vaatlejale avatud.

Maailmas iseseisvaid riike niipalju teata-
vasti ei ole, aga hooneid näitusele on selle-
pärast rohkem, et omaette esinemiseks
on antud võimalus ka Inglise domioonide-
le, nagu näit. Kanadale, Austraaliale
jne.

Näituse keskuseks on kaks peahoonet, —
teravatipuline torn „trylon“ ja tohutusuur
pall, „perisfäär“, mille läbimõõt 200 jalga!
Need kaks ehitust moodustavad nn. teema-
tsentri, näituse keskkoha, kust tänavad
rattakodaratena suunduvad igasse maa-
ilmakaarde. Perisfääri põhjas asetseb
tulevikusuurlinna mudel oma fantastiliste
hoonete, parkide, elamute, teede ja ümb-
ritseva 60-miililise maastikuga. Perisfää-
ris alatasa liigub ringi suur pöördplat-
vorm, mille käsipuule najatudes võivad
külalised vaadata alla tulevikulinnale, ise
seejuures puhates, kuna ilm vähehaaval
hakkab hämarduma — päev on läbi —
ja kõrgel peakohal hakkavad paistma tä-
hed. Hääle valjuhääldajas aga jätkab kir-
jeldust tulevikulinnast, homsest maail-
mast, ja nii võib seda kõnet ja sekka ka
muud muusikat kuulates vaikselt liikuda
koos platvormiga kuni hommikuni, vaa-
deldes „linna“, kuni vahepeal ilm jälle
valgeks läheb ja päike tõuseb, kuulutades
uut päeva ja hommikut.

Kuna tulevikulinn on esitatud näituse
peahoones, siis seega ka kogu näituse sisu
teemaks on võetud homne maailm. Püü-
takse näidata, missuguseks võime teha
homse maailma, kui tarvitame selleks
juba tänaseidki tööriistu. — Näitusega
püüame vaadata homsesse, paremasse
maailma, mis kujuneb ilusamaks ja täie-
likumaks tänasest. Vastavalt osa näitu-
sest — paarkümmend vähemat ühepere-
konna-elamut sellekohases plaanitsetud
maastikus — kannab vaid nimetust
„homne linn“.

Aga ega sellise kirju pildi kirjeldamine
kuigi hõlpus polegi. Olen kaua pead murd-
nud, mõtelnud, mida ja kuidas sellest näi-
tusest kirjutada. Ülesanne on raske, kuna
ainet kirjeldamiseks on liiaks palju. Mõ-
nele paberileheküljele ei mahu ju kuigi
palju, ja paratamata tekib tundmus oma
sõnade jõuetusest, omaenese jõuetusest.

Aga mõned üksikasjalisemad andmed,
mis osaltki looksid kujutlust näituse ula-
tusest ja tema esemetest, lisan siia siiski
veel. — New Yorgi praegune maailmanäi-
tus on suurim ja kallim, milliseid kunagi
on peetud. Oma pinnalt on ta kolm korda
nii suur kui temaga ühel ajal peetav näi-
tus San Franciscos. Üksnes tema lõbus-
tusteosakond on kaks korda nii suur, kui
oli viimane Pariisi maailmanäitus.

Näitus läks maksma 150 miljonit dol-
larit, ja teda on ette valmistatud ja ehi-
tatud kolm aastat. Näitus rajati endisele
soopinnale, mida viiekümne aasta jooksul
on täidetud tuha ja prügiga. Kõige pala-
vaval ehitusajal rakendati siia tööle
25.000 töölisi. Näituse korraldajaks
on küll eraettevõtte, kuid ta ei taotle otseseid
ärilisi sihte, s. o. raha, mis näitusest lae-
kub, läheb omavalitsustele. Üksnes maa-
pinna tasandamine näituseks läks maksma
kaks miljonit dollarit.

Praegu on näitusele tarvitusel iga päev
umbes viissada kinofilmi, mida näidatakse
viiekümnes auditooriumis. Näituse kolm-
sada hoonet läksid maksma ligi viisküm-
mend miljonit dollarit. Enamik neist, ehi-
tajatega sõlmitud lepingute kohaselt, lam-
mutatakse kohe näituse lõppemisel. Ehi-
tustööd näituseks oli nii palju, et sama
vaeva ja kuludega saaks kuhugi uudis-
maale ehitada täiesti uue linna 800.000
inimesele.

Näituse väljaehitamisel tekkis ka maa-
ilma suurim puudeistutamisekava. Istutati
10.000 suurt ja vähemat puud. Suurteks
puudeks seejuures nimetagem neid, mis
tüvest on kuni kaksteistkümmend tolli
läbimõõdus ja ladvani viiskümmend jalga
kõrged, kolmekümne viie jala laiuse
krooni läbimõõduga. Ka lilli on näitusele
istutatud lugemata palju. Üksnes tulpe,
mida kinkis Holland, istutati üle miljoni.
Valgus lambist tryloni tornis on võrdne
valgusele ühest miljonist sajavatilisest
elektripirnist. Oma näitusehoone püstita-
miseks 26 idaosariikide raudteed kuluta-
sid kolm miljonit dollarit, ja näitusele lei-
dub ka maailma suurim raudteevedur, ehi-
tatud Pennsylvanias, 130 jalga pikk ja
519 tonni raske. Näituse autodeväljakul

Kiirust sümboliseeriv kuju New Yorgi maailmanäitusel.

on ruumi 43.000-le külastajate autole, istekohti lõbustustelinnaosas aga 300.000 inimesele.

Näituse klaasihoones töötavad kudumisteljed, mis koovad riidet ja nõöri klaasist; ning klaasniit, mida tarvitatakse peamiselt elektrijuhtmete insuleerimiseks, igas oma kius on seejuures üks kahesajandik inimese juuksekarva jämedusest. Kogu see tööstusala on pealegi veel alles algastmel, kõigest paari aasta vanune. New Yorgis on juba laialdasemalt tarvitusel nn. klaasvill, hoonete välisseinte vahede täiteks, niiskuse ja külma vastu.

Lõpuks mainin sedagi, et Eesti sellel näitusel ei esine. Kuigi sellest võib tekkida kahetsustunnet, ei saa selles ka kellelegi etteheiteid teha. Küll aga võinuks ennustada, et näitusel Eesti esinemise korral oleks sellest omajagu kasu võinud loota tutvuspropaganda näol, kuid asjata siiski olnuks loota Eesti osakonda suurt hulka külalisi. — Ameerikale, eriti New Yorgile, on iseloomustavaks nimelt killunemine rahvuste järele. — Siin kõik rahvused hoiavad oma poole. Niisugust erapooletut ameeriklaste kogu, kellele kõik võõrad rahvad oleksid üheväärilised, tege-

likkuses ei olegi. Näitusel seni nähtubki, et iga rahvuse paviljoni avamise puhul ilmuvad kohale vaid sama rahvuse liikmed ja nende lähemad tuttavad.

Olen käinud vaatamas ka neid väikeste riikide näitusi, mis on juba avatud. Olen näinud külalisi neis liikumas väga vähe. Näituse külastajate suur mass valgub peamiselt vaid „erakordsetele kohtadele“, — sinna, kus on näha midagi iseäralikku.

Sellise näituse puhul tuleb tema korraldajaid küll kõigiti õnnitleda, et nad julgesid üritada ja lõpule viia hiigeltöö — kestva kriisi ajal. — Ameerikas on ikka veel oma kümme miljonit töölist töötä, ja miljoneid on ka neid, keda riik peab toetama hädaabitöödega, toiduainete ja rahaga. Juba avamispäeval külastas näitust üle kuuesaja tuhande inimese, hiljem aga, nädala jooksul, oli külastajate arv sada kuni kaks sada tuhat inimest päevas. Raha, mis näituse ehitamiseks ära kulutatud, peab nende miljonite poolt, kes näitust vaatamas käivad, jälle tulema tagasi. Pääsmed näitusele maksavad 75 senti, ja nende abil pääseb nägema ka peagu kõike, mis näitusel on tähtsat, nägemisväärset. Ja näha on siin lõpmata palju.

Ringvaateid välismailt.

Eesti laulupidu ameeriklase nähtuna.

„Eestlaste ilu tulvab ränduri.“ — Selle pealkirja all Philadelphia „Evening Bulletin“ toob pikema kirjelduse mullusest Eesti laulupeost Tallinnas, märkides, et kirjutise hiline misel tasub kuhjaga tema huvitav sisu. Selle autor, keegi Cape May läheduses elutsev turist-ameeriklane E. L. Miotto, kes laulupeo päevadel, olles läbi rännanud 35 riiki, viibis Tallinnas, oma kirjelduses muuseas märkib:

„Sattunud rongkäigu joonele, tundsin end õnnelikema surelikuna ja ka õnneliku ameeriklasena. Sest paraad osutus niivõrd meeldesöövuvaks, et ta oma värvirikkusega võinuks inspireerida ka veneetslast Gentile Bellini, ajal, mil see valmistas oma surematut portreed tolle vabariigi õitseajastuist.“

Edasi satub autor vaimustusse rongkäigu maalilikkusest. Oma rännakuil ütleb ta kunagi mitte varem kohanud olevat niivõrd suures enamuses keni mehi ja kauneid naisi, nagu on eestlased. Eesti naiste silmad olivat samased nagu madonnadel, mida maalitud Bellini-poeg, Giovanni. Nois silmis selgesti peegeldus nende omanike lahkus ja magusus.

Järgnevalt kirjeldab autor laulupeoliste riietust üksikasjalikult, ning lausub siis edasi: „Mis minusse aga jättis eriti sügava mulje, oli marssijate samm. Väarikalt nõtketena, elastseina, paindlikena, nad kõik näisid olevat prima-balleriinid. Küllap vististi ka Edmond Rostand, kui ta oma „Cyrano de Bergerac'is“ kirjeldab Roxane graatsilist kõnnakut, selle eeskujuna oma vaimusilmis nägi eestlast sammumas oma laulupeolc.

Kogu see heasüdamlik rahvas oli oma rahvarõivad valmistanud ise, — oli tulnud igast Eesti nurgast ja kolkast ja saarelt omal kulul, et neid võiks näha president, et meeldida temale ja teistele valitsusliikmeile, et pakkuda uljast külakosti enda kaaskodanikele ja ka välismaalasilc.

Kirjeldanud rongkäigu päralejõudmist laululavale ja laululava ennast ning andnud kooride ja osavõtjate täpsed arvud, autor mainib, et Eesti hümn kõlanud temale liig kurvana ja pühalikuna.

„Läksin otse laululava ette,“ jatkab ta oma kirjeldust, „kus olid aset võtnud ka president, sõjavägede ülemjuhataja ja muud kõrgemad ametnikud oma abikaasadega. Presidendi auvalve koosnes vaid neljast väikesest skaudist. Presidendi julgeolek oli nende poiste lojaalseis kätes. Võisin vabalt ligi-

neda kõigile võimukandjale, neid pildistada, ilma et keegi mind oleks takistanud või esitanud mulle ühtegi küsimust. Keegi välisministreeriumi esindajaist kõnetas mind pea-aegu laimatus, Oxfordi rõhuga inglise keeles. Mind tutvustati ka ühele eesti sõjaväe kindralile, oma oivalise vormi oivalisele kandjale, kelletaolist teist pole ma näinud eales.

Asusin vaid mõne sammu eemal laululavast, mille astmed meenutasid mulle trepistikku unustamatu Santa Maria della Salute kiriku ümber Veneetsias. Näitsikud lava alumistel astmeil kandsid kauneimaid pea-ehteid ja rõivastust, võluvais punase-musta ja muis kombinatsioonides, — ja kõik nad käitusid otse kuningannadena, — ja, nagu nägin, — seejuures alateadlikult, sest ühtki edevust ei tundunud mahtuvat nende kauneisse peadesse.

Olles siin piiratud sadandest lippudest, mille raamiks sinitaevas ja päike oma täies hiilguses, tundsin end vaimus kanduvat tollele doodžide palee esisele Veneetsias, mille jäädvustas surematu Tintoretto siis, kui ta maalis oma Paradiso.“

Eesti naised tegutsevad Torontos.

Majanduslik elu Ontarios on langenud tublisti, töötatööliste arv aina tõuseb ja eestlaste käsigi on hakanud pahemini käima: kes on hoopis kodus, kel palka kõrbitud, kellel ainult pool aega tööd. Toiduainete hinnad enim tõusevad kui langevad — peale või, mis maksab praegu 22—25 c. nael, kuna maksis üle 30-ne.

Mõned Toronto eestlased on muretsenud endile farmid, nagu Lapp'id, Tõlpt'id ja Kolt'id. Teised unistavad elust Eestis. Olid meil värsked pulmadki, kus prl. Reheppapp Torontos abiellus St. Catharinasse eestlasest farmeriga.

Meie asutasime siin endile Ontario Naisühingu — esotsas meie akadeemiliste naisetega, et vähegi vastukaalu saavutada kadaklusele. Korraldame naiste tööde väljapanekuid ja seletõhtuid oma kodumaa üle. 26. aprillil oli meil näitus „Imperial Order Daughters of Empire“ luksuslikes Toronto ruumes. Koos paari teise rahvaga õnnestus see õhtu erakordselt hästi. Oli muusikat, laule, serveeriti kohvi ja suupisteid ning imestati meie naiste püsivust ja tahet teha sellist peenikest aegaviitvat tööd, kuna siit-naistel puudub püsivus.

Nüüd on naisühing endale saanud ilusa suure platsi Canada National Exhibitionii, kus korraldatakse igal sügisel näitus, millest osavõtt on väga suur. Sellega ühenduses on väga palju tööd ja ka suuri kulusid, kuna aga kõigil juhatusliikmeil on enam-vähem juba Eestist kogemusi — prl. Truul pealegi enne siin näitusel asju olnud, — siis on loota, et kõik läheb hästi korda ja Eesti võib oma agarate tütarde üle uhke olla. Näituse heaks kordaminekuks annab juba see head lootust, et Toronto Soome konsulaat aitab meid nõuga, samuti muretseb meie Montreali konsul hr. Luden meile platsi.

Uus-Meremaa lihavõtted.

Eestist saabunu elamusi.

Kuigi eestlasi Uus-Meremaal on vähe, seda kindlamini näib nende keskel arenevat ühtekuuluvustunne. Ja kõiki seob mitte üksnes ühine keel, vaid ka usuks kujunev teadmine: sellest hoolimata, kui keegi tahakski olla ka muulane, — ometi ta siiski tajub samas, et kõige paremini sobib talle olla eestlane ja olla eestlastega.

Seepärast minagi, kui sain värsket „uus-meremaalasena“ lahkelt Areda'te perekonnalt kutse kevadpühade veetmiseks nende kodus, mis asub Cambridge'is, Hamiltonist 15 miili eemal, siis kohale jõudes leidsin end kohe justkui lähemate sugulaste ja parimate sõprade hulgas, keda tunned ja kes sind tunnevad juba aastaid. Aga tegelikult olid meie vastuvõtjajaks Franktoni jaamas võhivõõrad, kaks tüsedat virulast, kes meid rahvamurrus kohe üles otsisid ja viibimata end meile koduseks tegid.

Hr. Areda farmis kostitati meid kõigea, mida võib pakkuda pühadelaud kodumaal, — isegi eesti rukkileivaga, mille oli küpsetanud pr. Loop. Farmi viljapuuaiaaga tutvumisel selgus, et sinna oli kogutud marju kandma kõige rikkalikum valik pöösaid, alates mitmet liiki karusmarjadega ja lõpetades vaid Uus-Meremaal kasvavate wonder- ja loganberry eriliikidega. Meenutasime, et kodumaal praegu on parajasti saabumas kevad, — siin aga valitseb küps sügis.

Päeva õhtupoolikul sooritasime veel retke hr. Anso farmi, mis asub Cambridge'ist 28 miili eemal. Meie saabumisel oli farmis parajasti lõpsiaeg, ja seepärast läksime kohe vaatama „imet“, kuidas üks inimene lüpsab sada lehma tunnis. See toimub muidugi puha masinate abil, — minul, kuigi olen eesti talutütar, nende masinate „proovimine“, mida samas üritasin, harjumata tõttu kohe ebaõnnestus.

Veel samal õhtul olime tagasi Cambridge'is, kust esimesel pühäl tegime uue välja-

Uus-Meremaa eestlased lihavõtteid pühitsemas Cambridge'is hr. Areda alias.

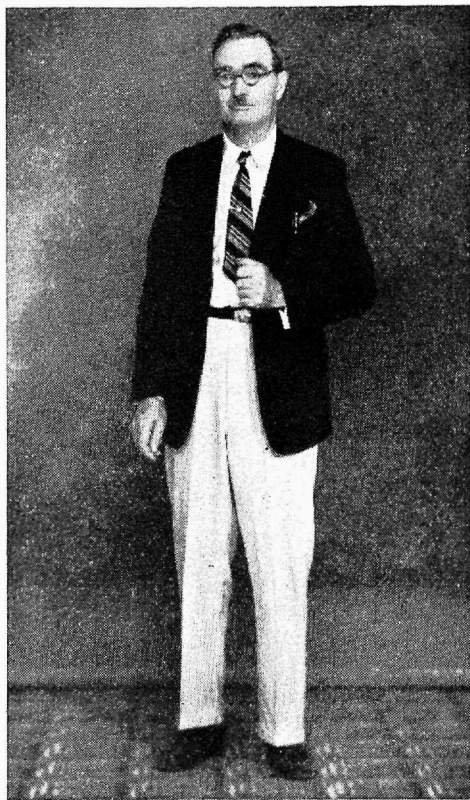
Ees noor John Groos ja John Kokker. Selsavad vasakult: pr. Loop, hr. P. Groos, pr. Areda, hr. Areda, pr. A. Lukats ja dr. G. Grünvald.

sõidu Matamata sooja- ja mineraalvee allikaile. Saime seal ka supelda. Aga kuna järgmisel päeval pidime olema tagasi Aucklandis, siis saime Cambridge'is õhtul peatuda veel vaid kiireks jumalagajätuks Areda'te külalislahke perekonnaga, et siis tuulekiirusel kihutada jaama, kuhu oli 15 miili tee, aega selleks oli jäänud aga vaid paar-kümmend minutit. Tabasime rongi siiski õigel ajal, ning rongis vagunirataste rütmilises taktis veelgi kohsesid kõrvus lahkumislaulu sõnad: „... on kord veel jälleagemine!“ Suundusime tagasi äripäevasse, enese mina-müügiks krabisevate, lillakaskollaste paberilehtede, — naelsterlingite eest.

Alma Lukats.

Eestlastest Malai saartel.

Padang'ist, Sumatra saarelt, kirjutab „Välis-Eestile“ hr. M. Kleis, kes juba aastakümneid elanud Indias ja Malai saartel, et tema teades on ta praegu ainuke eestlane Sumatral. Olnud Hollandi asumaades, — algul ka Borneo ja Jaava saartel, — kokku juba 15 aastat, teab hr. Kleis jutustada, et üksikuid eestlasi leiduvat siiski Jaaval, kus näit. keegi Kallase nimeline eestlane teenivat ohvitserina mereväes. Mõned aastad tagasi on Sumatral elanud veelgi üks, Roodside nimeline eestlaste perekond,

Kirjutise autor M. Kleis Sumatral.

kes hiljem sealt siirdunud teadmata kuhu. „Paljud ei tahagi näidata, et nad on eestlased, ja nii nad sulavadki võõra rahva hulka. Võib-olla on siin veel teisigi eestlasi,“ arwab hr. Kleis.

Oma eluga ütleb ta enese olevat rahul. „Emake maa ainult tihti väriseb ja kõigub jalge all. Aga see pole ka kellegi ime, — otse minu naabriteks on kaks kuulsat tuld-purskavat mäge, — Merappi ja Krakatoa. Viimane neist alles äsja jälle hakkas tööle, sülitas laavat kuni 400 meetri kõrgusele. Meil siin Padangis siis maa kõikus kui meri, ega enam saanudki palju püsti seista.“

„Olen muuseas ka jahimehi, — küll aga ei harrasta ma jahti tiigritele. Aastat viis tagasi tegin kaasa ühe tiigrijahi Indias küll minagi, aga teist niisugust „ebamugavust“ ma küll enam ei taha kaasa teha, — minu pärast võivad küll kõik tiigrid rahulikult elada. Alati, kui siia või Indiasse tuleb turiste Euroopast ja Ameerikast, mõtlevad nad muidugi kohe ka tiigritele, kelle tarvis neil ka toredad püssid kodust on kaasa võetud. See paneb mind küll rohkem vaid muigama, sest tavaliselt lõpeb nende jahihimu juba esi-

mese tutvumise järele džungliga, enne kui tiigrist endast on nähtud jälgegi. Tiigri enda tabamiseks pole vahvat jahimeest tavaliselt enam kuskil! Ei need „kiisud“ siin pole niisugused taltsad, nagu nad on Hollywoodis.“

Oma rikkalikest tähelepanekutest troopikasaartel ja mujal laias maailmas hr. Kleis jutustab lugejaile pikemalt „Välis-Eesti“ järgmistes numbrates.

Väljarändajate arvu tõus.

Väljarändajate arv on Eestis viimasel kolmel aastal näidanud järjekindlat suurenemist, tõustes 1938. a. 858-le, 602 vastu 1937. a. ja 363 vastu 1936. aastal. Möödunud aasta väljarändajate arv 858-ga ületab kõik eelmised aastad kuni 1931. a. Enne seda oli aga väljaränd hoopis kõrgem, nõnda ajavahemikul 1925.—1929. a. keskmiselt aastas 2032 inimest. 1930.—1934. a. langes väljarändajate arv järsku keskmiselt 560 inimesele aastas. 1935. a. oli miinimum-arv väljarändajaid — 299.

Rahvuste järele 1939. a. väljaränd koosnes Euroopa riikidesse: eestlasi — 71,8 prots., rootslasi — 17,0 prots., sakslasi — 6,6 prots., venelasi — 3,4 prots., väljapoole Euroopat: eestlasi — 82,1 prots., venelasi — 7,6 prots., juute — 6,9 prots. Siit nähtub, et väljarändajate hulgas on suhteliselt rohkesti vähemusrahvuste hulka kuuluvaid inimesi, eriti torkab silma rootslaste ja sakslaste rännutung Euroopa riikidesse ja juutide suur osatähtsus väljapoole Euroopat (Palestiina) väljarännanute hulgas.

Suur enamik viimaste aastate väljarändajast siirdub Euroopa riikidesse (eriti Lääne- ja Põhja-Euroopa) ja ainult väike osa ookeanitagustesse maadesse. Euroopasse väljarändajate % 1930.—1938. a. kõikus 73—86 prots. vahel, 1938. a. moodustasid viimased 83,1% väljarändajate üldarvust.

Euroopa riikidest seisab väljarännumaana esikohal Rootsi, kuhu Eestist on siirdunud 1935. aastal 231 inimest, 1937. a. 151 ja 1930.—1934. a. keskmiselt 36. Teisel kohal on Saksa 89 inimesega 1938. aastal, 33 inimesega 1937. a. ja 1930.—1934. a. keskmiselt 52 inimest. Edasi on rännanud Eestist 1938. aastal Inglise 83 inimest, Hollandisse 73, Leetu 27, Prantsusmaale 44, Soome 31 ja Belgiasse 12 inimest.

Ameerikasse, esijoones Põhja-Ameerika Ühendriikidesse, on läinud eesti väljarändajast 10,3% ja Austraaliasse 5,10%.

Kümne viimase aasta jooksul, s. o. 1929.—1938. a. on statistika keskbüroo andmeil rännanud välja Eestist 6631 inimest, keskmiselt seega aastas 136 inimest. Kuna samal ajavahemikul ülepiiri liikluse andmeil siirdus välja Eesti kodanikke rohkem kui

saabus tagasi — 2955 ehk keskmiselt aastas 296 inimest, siis võimegi ülalmainitud ajavahemikul pidada emi- ja imigratsiooni vahena riigile kaotsiläinud inimeste keskmiseks arvuks 300 inimest aastas.

Kolmveerand kuni neli viendikku väljarändajast koosneb 20—59 a. vanuseist töölisist kodanikest. Ja huvitav: Euroopa riikidesse väljarännanud koosnesid märksa nooremaid kui väljapoole Euroopat rännanud. Näib, et väljapoole Euroopat rändab välja rohkem rauku ja lapsi, kes siirduvad järele varem väljarännanuile.

Euroopasse rändavate juures torkab silma eriti suur meremeeste osatähtsus — 61%, põllutöölised (peamiselt Rootsi) 10,3% ja edasi vabakutselised 9% ja õppinud töölised 4,2%. Väljapoole Euroopat rännanute hulgas seisid esikohal õppinud töölised — 22%, põllutöölised — 15,4% ja majateenijad 12%.

Kuigi Eestist väljarändajate arv on tõusnud, siis asjaolu, et see on suunatud Eestile ligematesse riikidesse, laseb oletada, et väljarändajad sidet kodumaaga lõplikult ei katkesta ning lõplikult emamaale kaotsi ei lähe.

Välismaalased Brasiilias kaotavad töökohad.

Londoni „Times“ 26. maist s. a. toob oma Sao Paulo kirjasaatja eriteate, milles see kirjeldab Brasiilia valitsuse uut dekreeti välismaalaste vallandamiseks töökohtadelt Brasiilias. Esialgu on dekreet kehtiv ainult isikute suhtes, kes on riigi- või omavalitsuste teenistuses. Dekreedi põhjal tuhanded välismaalased, nende hulgas ka mitmed teadlased, on kaotanud oma kohad.

Peale selle pandi kehtima määrus, mis

nõuab kõikide välismaalaste registreerimist kuni 22. detsembrini s. a. „Times'i“ korrespondent lisab omalt poolt, et selle määruse elluviimine, mitmesuguste administratiivsete raskuste tõttu, arvatavasti venib veelgi kauemaks.

Selgitav märkus Sao Paulo kombulspolitsei statistika kohta libedale sattunud eesti naistest.

„Välis-Eestis“ nr. 1, 1939. a. ilmunud kirjutises „Kurb statistika Brasiilia eesti naistest“, mille andmed võetud Sao Paulo suurimast ajalehest „Diario da Noite“, on märgitud, et 1937. a. Sao Paulos oli 238 avalikku maja 10.377 prostituudiga, kelle hulka kuuluvat 215 eestlannat. Need arvud on tekitanud mõningaid arusaamatusi ja õiendusi. Nimelt pole need arvud loomulikult tekkinud ühe aasta jooksul, nagu Sao Paulo elanikkude üldarvigi, vaid andmed kõnelevad Sao Paulo kombulspolitsei pikemaajalisest statistikast.

Brasiilia politsei registreerib vaid neid isikuid, kellega temal on olnud tegemist ja nii jääb see isik alaliselt arhiivi ja ühtlasi ka registrisse. Nii on tekkinud ka avalike eesti naiste arv Sao Paulos ajast, kui esimest korda hakati eestlasi registreerima, s. o. umbes 1925. a. Sellest ajast kuni 1937. a-ni oli neid kogunud Sao Paulo linna kombulspolitsei registrisse 215.

Peab küll imestama Sao Paulo kombulspolitsei imelikku statistikat, kus märgitakse libedale teele sattunutena 215 eestlannat, kuna eestlaste arv üldse Sao Paulos ulatub vaevalt 1000-ni ja eestlannasid võib seal leida 200—300 ümber.

Reserveeritud

Vaade lennukilt Petseri leekidemerale.

Kodumaa sõnumeid.

Poliitilises elus, pärast riigikogu kevadise istungjärgu lõppu, valitseb praegu suvevaikus. Ministeeriumides käib töö nende seaduseelnõude valmistamisega, mida valitsus tahaks järgneva aasta jooksul välja töötada. Peaminister K. Eenpalu ülesandel ministeeriumid esitasid selliste, kavatsetavate seaduste nimestikud, mille järele neid kogunes arvult kokku 68, ning milliste hulgas tähtsamad on tsiviilseadustik, poliitilise ühinemise, riigiteenistuse, talundite pärimise, töökoostuse, emade- ja lastekaitse, haiguskindlustuse seadus jne. Osa neist seaduseelnõudest esitatakse valitsusele juba juunis, teine augusti ja septembri esimesel poolel, ning ülejäänud osa riigikogu istungjärgu kes-
tes.

*

Väliskaubanduse läbikäik jooksu-
va aasta aprillis, võrreldes m. a. aprilliga,
on langenud 18,3 milj. kroonilt 18,0 milj.
kroonile ehk 1,6%. Languse on põhjusta-
nud sisseveo tagasimineki 16,5% ulatuses,
langedes 10,6 milj. kroonilt 8,9 milj. kroo-
nile, kuna väljavedu seevastu on suurene-
nud 19,1% võrra, tõustes 7,7 milj. kroonilt

9,1 milj. kroonile. Selle tagajärjel ületas
aprillis väljavedu sisseveo 238 tuh. kroo-
niga, möödunud aasta aprillikuu 3 milj.
kroonise passiivsuse vastu.

Eksport näitab jooksval aastal erilist
hoogsust, sest nelja kuu jooksul on välja-
vedu võrreldes möödunud aastaga tõusnud
väärtuselt 23,7% võrra 6,6 milj. krooniga
27,8 milj. kroonilt 34,4 milj. kroonile. Elus-
sigade väljavedu on tõusnud 2,6 milj. kr-
lt 3,9 milj. kr-le (49%), toor- ja poolvalmis-
ainete väljavedu — 9,7 milj. kr-
lt 13,4 milj. kr-le (37,7%), missuguses lahtris li-
na eksport on tõusnud 2,2 milj. kr-
lt 4,5 milj. kr-le (106,8%) ja põlevkivisaadused
(toorõli ja bensiin) — 1,3 milj. kr-
lt 2,7 milj. kr-le (106,9%).

Valmisaaduste müük on suure-
nenud 6,4 milj. kr-
lt 6,7 milj. kr-le (4,2%),
mis on küll tagasihoidlik, kuid siiski ra-
huldav. Vineeri ja tootlõõhjade eksport
tõusis 28,9%-ga 1,3 milj. kr-
lt 1,7 milj. kr-le ja puuvillane lõng — 17,3%-
ga 1,3 milj. kr-
lt 1,6 milj. kr-le.

Või väljavedu on tõusnud 5,4 milj.
kr-
lt 6,2 milj. kr-le, andes enam 0,8 milj.

kr., kuna munade eksport on tõusnud 160 tuh. kroonilt 558 tuh. kroonile.

Nelja kuu sissevedu on langenud 3,3 milj. krooniga 36,0 milj. kr-lt 32,7 milj. kr-le, misjuures toidu- ja maitseainete sissevedu on langenud 4,2 milj. kr-lt 2,6 milj. kr-le (38,4%) ning toor- ja poolvalmisainete import kõigest 2,8% võrra 9,5 milj. kr-lt 9,2 milj. kr-le. Valmissaadusi on ostetud välismaalt nelja kuu kestes 20,6 milj. kr. eest 22,3 milj. kr. vastu m. a., seega vähem 7,8%. Põllumasinade ja rüstade sissevedu on langenud 24,8%-ga 1,7 milj. kr-lt 1,3 milj. kr-le, jõu- ja töömasinate — 23,5%-ga 3,0 milj. kr-lt 2,3 milj. kr-le ning transportvahendite sissevedu 18,8%-ga 3,0 milj. kr-lt 2,4 milj. kr-le.

Väljaveost on läinud nelja kuu jooksul Britti 11,4 (1938. a. 9,9) milj. kr. ja Saksa 10,9 (6,6) milj. kr. eest, moodustades seega kaks kolmandikku kogu väljaveost. Väljaveo suurenemine eriti jõudus on Saksamaale, mis on seletatav põlevkiviõli ekspordi tõusuga. Sissevedu Britist oli 6,5 (5,8) milj. kr. ja Saksast 10,5 (11,4) milj. kr. Selle tagajärjel osutus bilanss Britiga aktiivseks 5,0 milj. krooniga ja Saksa 370 tuh. võrra.

*

Vastavatest konjunktuurbüroo kokkuvõtetest nähtub, et sesoonsetel mõjutustel töömah t Eesti ettevõtetes k. a. kevadel suurenes.

1. apr. oli suurtööstuses tegevaid ettevõtteid 433 (20 ja enam töölisega ettevõtted) 1. märtsi 415 vastu — seega suurenemine 18 ettevõtet, ning kesktööstuses (5—19 töölisega ettevõtted) 1036 ettevõtet eelmise kuu 1070 vastu, mis on vähem 34 ettevõtet. Kesktööstuse osas vähenes ettevõtete arv püritustööstuse alal, kus hooaja möödumisel umbes poolsada vabrikut lõpetas tegevuse.

Töötajate üldarv tõusis 57.072-lt 1. märtsil 58.323-le 1. aprillil, suurenedes seega 1251 võrra. Võrreldes eelmise aasta 1. aprilliga kasvas töötajate arv 1614 võrra.

Rööbiti töötajate arvu kasvamisega suurenes k. a. märtsis ka tööstustööliste töötundide üldarv võrreldes eelmise kuu ja kolme eelmise aasta sama ajaga.

Tööliste keskmine tööpäeva pikkus oli k. a. märtsis suurtööstuses meestel 8,20 ja naistel — 8,03 tundi. Eelmise kuu keskmine tööpäevapikkus oli suurtööstuses vastavalt 8,10 ja 7,88 tundi. Seega pikenes tööpäev märtsis meestel 1,2 prots. ja naistel — 1,9 protsenti.

Rööbiti töömahu laienemisega tõusis märtsis maksetud palga üldsumma võrreldes esimese kuuga 368 tuh. kr. ehk 11,1 prots. ning võrreldes 1938. a. sama kuuga 233 tuh. kr. ehk 5,8 protsenti. Võrreldes 1936. a. märtsiga on suurenemine peamiselt töömahu laienemise tõttu veelgi

suurem — 1427 tuh. kr. ehk 50 protsenti.

K. a. märtsis oli tööstustööliste keskmine tunniteenistus suurtööstuses meestel 42,7 ja naistel — 27,2 s. ning kesktööstuses meestöölisel 35,9 ja naistöölisel — 22,4 s., mis on kõrgem eelmise kuu keskmisest tunniteenistusest suurtööstuses meestel 0,9 prots. ja naistel — 0,4 prots. ning kesktööstuses meestel — 0,8 prots., kuna naistöölise keskmine tunniteenistus langes kesktööstuses 0,9 protsenti. Võrreldes 1938. a. sama kuuga on keskmine tunniteenistus tõusnud suurtööstuses mees- kui ka naistöölisel võrdselt 5,4 prots. ning kesktööstuses meestel — 8,1 prots. ja naistel — 3,7 protsenti.

Reaalteenistus (teenistuse ostujõud tunniteenistuse alusel) tõusis võrreldes 1938. a. märtsi teenistusega suurtööstuses mees- ja naistöölisel võrdselt 5%.

Tööõnnetusi oli k. a. märtsis 918, sellest suurtööstuses 844 ja kesktööstuses 74.

*

Tänavune jahe, kuid kuiv ja tuulterikas kevad möödus kodumaal ennenägemata rohkete ja suurte tulikahjude tähe all. Mitmes suuruses tulikahjusid juhtus tegelikult üle kogu maa. Kord tekitas tulikahju taluperenaise hooletus, kord jäeti tuletikud laste kätte, kord süütasid elamu hõõguvad tukid pliidi alt, või jälle osutus tule tekitajaks hooletult põhusse heidetud põlev pabeross, — juhtudel, kus põhjust saadi kindlaks teha, on tule algus enamasti olnud ikka hooletusest. Juhtus rohkesti ka laastavaid metsapõlemisi. 13. mail hävitas tulemõll ligi poole Võõpsu alevikut, kus hukkus tules 49 elumaja ühes kõrvalhoonetega, 250 inimest jäi peavarjuta, ja kus üldist kahju hinnati 200.000 kroonile. Mustvees põles maha kirik, seejärele Pärnus hävis tules linna suurim puutööstus 22.000 kr. väärtuses, ning Lehtses põlesid maani turbatööstuse 8 uut tööliselamut, jättes peavarjuta 300 töölist ja tekitades ainelist kahju 80.000 kr.

Hoopis ulatuslikumad suurtulikahjud aga juhtusid 25. mail, mil Vasknarvas hooletusest alguse saanud tulikahju hävitas postkontori, pritsimaja, mitu tööstust ja üle 20 hoone, kusjuures kahjusumma tõusis 140.000 kroonile. — Tuleõnnetuse kutsus esile lahtise lambiga põõningule läinud venelane.

Samal päeval Petseris hävitas tuli elamutes ühe kolmandiku. Tuli sai alguse joounud puutöölisel Tereshinilt, kes oma kuuri eest tahtis saada kätte kindlustusraha. Peavarjuta jäi 1500 inimest, tules hävis ka kolm panka ja rae-koda. Klooster ja uus linnaosa jäid tulest puudutamata. Tules sai surma või surid hiljem kokku 9 inimest, raskeid tulehaavu sai samuti 8 inimest. Kustutustöödeks organiseeriti kogu Lõuna-Eesti tuletõrje, ar-

Üldvaade Vasknarva varemetele peale tuleõnnetust.

vult 16 motoriseeritud üksust üle 1000 tuletõrjuga. Suiits tulikahjust ulatus ot-saga kuni Võruni. Petseri 650 elumajast hävis tules 212, peale selle hulk kõrval-hooneid linnas ja 22 majapidamist Petseri vallas. Tuli algas suures tuules kell 11.40 ja tule levimisele suudeti piir panna kell 1/24 p. l. Raekojast ja kolmest põlenud pang-gast suudeti dokumendid, arhiiv ja raha päästa. Edasi hukkus tules kaks restorani, üks hotell, viinaladu ja tuletõrje depoo. Esialgsete kokkuvõtete järele tule kah-jus summa Petseris ulatub 2 mil-jonile kroonile. Tules hukkunud kin-nis- ja vallasvarast oli tuleõnnetuste vastu kindlustatud ainult kuni pool. Petseris on teatavasti kindlustuspreemiad kallimad kui mujal, mispärast paljud hoidusid oma varandust kindlustamast.

Vabariigi valitsuses kaaluti Petseri ja teiste suuremate tuleõnnetustega ühenduses olevaid küsimusi. Tulega hooletult ümberkäimise vastu võetakse tarvitusele karmimad abinõud ja suurendatakse vast-tavaid karistusmäärasid. Petseri linna ma-hapõlenud osa uuestiplaneerimine ja üles-ehitamine viiakse läbi erilistel alustel, kusjuures püstitamisele tulevad ainult ki-vihooned. Uus raekoda ehitatakse kolme-kordne, endisele kohale. Tuleõnnetuse üks-ikasjadega kohapeal tutvumas küsisid ka siseminister R. Veermaa ja sotsiaalmi-nister O. Kask. Kõikidele tuleõnnetuile on leitud peavari, osa neist on juhitud sise-maale. Petseri linnapeale tuli tulikahju puhul hulgaliselt kaastundetelegramme, neist osa välismaaltki. Tulikahju puhul al-gatati kõikjal üle riigi ka annetuste kogu-

mist tules kannatanuile, — küll rahas, küll toiduainetes, küll riietuse ja mööbli näol. Kohapealset tuleõnnetute abistamist kuni tänaseni korraldab Eesti Punane Rist ja naiskodukaitse organisatsioonid.

Vabariigi valitsus mai keskpaiku reali-seeris 7 miljoni kroonise sise-laenu riigikaitseks, et kiirendada riigikaitse vahendite kavade täitmist. Kuna raha Tallinna pankades oli küllalda-selt, kaeti laen pankade poolt juba ühe päevaga, ilma et Eesti Pangal oleks tarvi-lik olnud ostust üldse osa võtta. Valitsus aga omalt poolt, kuni rahaturu olukordade üldise selgumiseni, otsustas kõik mitte hädavajalised investeerimised (suurhoo-nete ehitamised jne.) lükata edasi.

23. mail jõudsid Tallinna tagasi 13 eestlast, kes võtsid osa Hispaania koduõjast valitsusvägede ridades. Tagasitulijate arvates, kes olid päris priskeid poisid, võitles eestlasi valitsusväge-des üldse 84 meest. Vastsaabunute teades eestlastist on Hispaanias langenud üldse 11 meest: Augustin Päärson, pärit Pärnust, 4. juunil 1938. a. Levante all; tallinnlane Boris Konstantjuk samal ajal ja samas kohas; tallinnlane Johannes Klammer Brunete all 1937. a. juulis; sintlane Neeme Jõe Ebro sektoris 17. sept. 1938. a.; sintlane Vladimir Sander Ebro sektoris 18. sept. 1938. a.; tallinnlane Karl Rääts 10. sept. 1938. a.; viljandlane Fer-dinand Jeppe 1937. a. detsembris Villa Albas; Ameerika eestlane Vladimir Koppel, pärit Hiiumaalt, 1937. a. juulis Can-

dessas ja tallinlane Aleksander Põld-
ma a 17. sept. 1938. a. Ebro sektoris. Lan-
genud või teadmata kadunud on veel nõm-
melane Konstantin Allas märtsis 1938.
a. ja keegi B u s c h i-nimeline eestlane ju-
ba kodusõja esimestel päevadel.

*

Välispoliitiliselt märkimisvää-
r-seks sammuks osutus Eesti-Saksa
mittekallaleitungi leping, mis
kirjutati alla Berliinis 7. juunil. Eesti poolt
kirjutas lepingule alla välisminister K.
Selter, Saksa poolt välisminister von
Ribbentrop. Leping, mis on kehtiv kümme
aastat, sõlmiti Saksa algatusel. Samasisu-
lise lepingu sõlmis Saksamaaga samal ajal
ka Läti.

*

Kodumaale tagasitulekuks ja selleks lae-
nu palunud Brasiilia eestlaste asi on nüüd
otsustatud jaatavalt. Tänavu tuua kse
kodumaale tagasi 147 Brasiilia
eestlast, kellest esimene ešelon
alustas kojuteed juba 24. mail Santose sa-
damast. Kojusõidu kulus kantakse vaba-
riigi valitsuse poolt, kes sõiduraha arves-
tab laenu, mis hiljem saabujail tuleb
tasuda.

Kodumaale tagasi tulla soovijaid on Bra-
siilia eestlaste hulgas küll rohkem. Kuid
loomulikult osutus selektsioon hädavajali-
seks: mitmel eestlasel, kes Brasiilias on
lõplikult maha käinud ning kellest pole
enam loota korralikke ühiskonna liikmeid,
tuleb edasi jääda oma purunenud lootuste
maale.

Eestlaste tagasitoomist, neile vastavate
tunnistuste andmist ja laevadele saatmist
Brasiilias korraldab meie Sao Paulo kon-
sulaat, peamiselt konsulaadi sekretär Axel
P a j u. Sao Paulost saadetakse kojusõitjad
Santose sadamasse, kus nad asuvad Poola
aurikule, mis veel käib sees Rio de Janei-
ros ja asub siis tagasiteele Gdymiasse, kust
edasi Eestisse sõidetakse raudteel. Eestisse
saabuvad esimeses ešelonis tulijad umbes
juuni teisel nädalal. Tallinnas korraldab
saabujate vastuvõttu ja esialgset korteris-
se paigutamist Välis-Eesti Ühing.

Nagu näha nimestikust, on tagasituli-
jaist suur enamus perekonnainimesi ja ise-
gi õige lasterikkaid perekondi. Nagu kuu-
leme, on tänavused tagasitulijad enam-
vähem kõik tõsisemad töönimesed, kes
möödunud aastal ei hakanud üle-pea-kaela
kohe oma elamist-olemist seal likvideeri-
ma, vaid ootasid ära lähemaid andmeid.
Enamikul neist on kodumaal ees ka lähe-
dalt sugulasi või omakseid.

Seekord on ära jäetud ka mitmeaastase
passimaksu sissenõudmine, nii et saabujail
ei tule läbi elada seda, mis senistel, kellelt

tihti politsei pidas palgast need summad
kinni, mis nad hiljem küll said tagasi.
Möödunud aastal tagasipöörnutest on pea-
gu kõik jõudnud rahuldavalt korraldada
oma elujärje — ainult mõnel on olnud ras-
kusi töö leidmisega. Ka tagasisõidu kulude
laenusummat püütakse tasuda korralikult.

*

8. klassiloterii loosimisel lange-
sid võitudest 10.000 kr. ühele Tartu kooli-
õpetajale, ja 7.000-kroonine võit, millele li-
sandub 10.000-kroonine preemia, läks Tal-
linna tööliste, kelledest ühe piletipoole
omanikud mängisid kollektiivis.

*

Eesti üks suuremaid paberivabrikuid,
F-ma Johanson'i oma, läks mai lõpus ligi
2 milj. krooni eest ETK („Eesti Tarvita-
jate Keskkühisuse“) kätte.

*

Nagu nüüd on selgunud, tahetakse Eesti
Vabariigi 25. aastapäevaks ja juubeliks
Tallinna püstitatava üleriigilise, Eesti Va-
badussõda ja iseseisvumist tähistava va-
badusmonumendi tarvis korjan-
dustööga algust teha 1. juulil s. a. Korjan-
duse eesmärgiks on kõigilt eestlasilt ja
eestlasi pooldavailt annetuste teel koguda
1 miljoni krooni. Korjandus lõpeb 31. mail
1943. a. Üle riigi teostatakse korjandus
võistluse põhimõtte alusel, auhindadega
neile kohalikele korjanduskomiteedele ja
isikutele, kes on saavutanud suuremat edu
ja tulemusi. Esimese suurem propaganda-
aktsioon koondatakse k. a. sügisele.

Väliseestlasilt võtab vastu
annetusi Eesti vabadusmonu-
mendi püstitamiseks Välis-
Eesti Ühing.

*

Suvisedepühade ajal hakkas Tartus
töötama uus automaattelefoni-
keskjaam. Esimesed ühendused auto-
maattelefonil said juba pühade-laupäeva
õhtupoolikul umbes 700 abonenti. Kõik
teised ülejäänud abonendid said hakata
kasutama automaattelefoni 1. ja 2. pühal.

*

Nagu teatasime meie ajakirja eelmises
numbris, sõjaväe kõrgem kohus mõistis
4. mail s. a. Akxel-Reinhold Sommerfeldt'i
surma, kuna ta leiti süüdi olevat Vene-
vere konstaablile Friedrich Rägole pommi-
atentaadi toimepanemises. Sõjavägede
ülemjuhataja nüüd esines ettepanekuga
vabariigi presidendile kergendada A. Som-
merfeldt'ile määratud karistust. Vabariigi
president muutis Akxel-Reinhold Som-
merfeldt'ile määratud surmanuhtluse tähtajata
sunnitööks.

Organiseeritud Välis-Eestist.

Vanad eesti kosjad New Yorgi laval.

13. mail korraldas Eesti Haridusselts suurejoonelise eesti laulude ja tantsude ettekande.

Kui tagasi vaadata endisele lavategevusele, siis oli „Vanad Eesti Kosjad“ parem, mis siin kunagi varemalt on nähtud.

Ettekanne möödus niivõrd lususasti, et kui 2¹/₂-tunnilisele ettekandele lõpp tuli, siis tundus, nagu tahaks veelgi lisa.

„Vanade eesti kosjade“ idee on laenatud proua Utustelt, kuid täiesti ümber töötatud härra Hardy Nurmseni poolt vastavalt siinsele tempole ja maitsele.

Peab tunnustama, et Nurmsen, kes ka ühtlasi selle tüki lavastaja oli, on oma tööga hiilgavalt korda saanud. Et haridusseltsi oma ruumid suurema näitetegevuse jaoks küllalt suured ei ole, korraldati pidu Rootsi Vasa saalis.

Pidule oli ilmunud peale suure hulga eestlaste ka kaunis arvukas kogu ameeriklasi ja suuremate kohalikkude lehtede esindajad. Eestlaste oma arvamine pidu ja ettekannete kohta oli muidugi hea. Tähtis oli teada saada, kuidas vaatavad ameeriklased meie lauludele ja tantsudele — oli see ju nende täiesti uudis ja ka ennenägematu. Suureks rahulduseks ja peaaegu meie üllatuseks oli ka nende arvamine isegi väga hea. Niisugune arvustus ja arvamine on rohkem kui meelitatav ja annab lavastajatele kui ka tegelastele suurt julgust edaspidiseks tööks. Newyorklane, kes nii palju head näeb, lepib vaevalt leige asjaga, ta nõuab alati kiiret tempot ja osavat mängu.

Vanade kosjade ettekanne oli täiesti midagi uut siinsete eestlaste keskel. Tegevus sündis ühes vaatuses, sellega ka ühes ja samas kohas, peretoas. Osavõtjate arv ulatus kuuekümmeni; osa võtsid kõik haridusseltsi lavategelased, solistid, laulukoorid, rahvatantsutrupp ja üksikud näitlejad.

Laulukoorid esinesid hr. Pranspilli juhatusel all ja tantsijaid juhatas proua Zimmerman.

Külastisena esines kuulus V. Padva klaveril. Padva on meil alati suureks tõmbe- numbriks ja õnnelikul kombel jõuab ta alati New Yorki, kui meil midagi suuremat esitada on. Oleme õnnelikud, et meil nii suur ja tugev jõud on.

Üllatava uudisena oli ka pr. Westi esinemine.

Proua Linda Dreyman, pereema osas, laulis erakordselt hästi. Suure kiidu osaliseks said ka hr. Rode kandlesoolod. Aplaus puhkes mitmel korral isegi enne mängu

lõppu. Ka Olaf'ile ja Mägile avaldati suurt kiitust.

Laulukoorid ja tantsutrupid ei täitnud oma osasid mitte vähema osavuse ja puhtusega. Peab tunnustama, et nende õlgadel lasus kõige suurem raskus.

Nagu kuulda, on „Vanade kosjade“ lavastajatel soov iga aasta korraldada suurema ulatusega ettekandeid. See on rohkem kui kiiduväärne ja ei ole kahtlust, et esimesele katsele järgnev teine töö saab palju parem.

Edu ja tahet nendele kaasa! R. R.

Rio de Janeiro eestlaste seltsielust.

Oma aastapeakoosoleku pidas „Uue Kodu“ Rio de Janeiro osakond 1. märtsil s. a. Koosolekut juhatas hr. A. K. Ende, protokollis hr. P. Sarapik. Läänud aasta seltsitegevuse aruanded esitasid esimees E. Reigas, sekretär P. Sarapik ja laekur A. Einsel. Kassaaruandest nähtus, et aasta kestel oli seltsil sissetulekuid 3:775 \$ 700, väljaminekuid 3:029 \$ 200, ja seega jäi aruandeaasta lõpuks kassasse sularaha 746 \$ 500. Peakoosolek avaldas seltsi juhatusele agara ja eduka tegevuse eest tänu. Juhatus oli aasta kestel pidanud 26 koosolekut, korraldanud 9 pidu, 2 loengut, asutanud näitetrupi, laulukoori, laste pühapäevakooli jne., olles seda kõike saavutanud seltsi liikmete arvu tunnustavast langusest hoolimata. Lastepuudusel on nüüd oma tegevuse lõpetanud ka pühapäevakool.

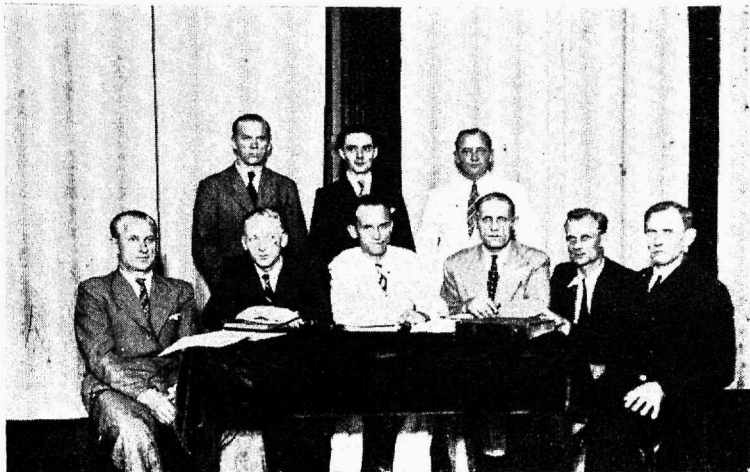
On ju paljud eestlased, kasutades Eesti valitsuselt antud soodustusi, Rio de Janeirost nüüd siirdunud tagasi kodumaale, ja paljud lahkusid aasta kestel seltsist ka Brasiilia kodanikuks naturaliseerimise tõttu, kuna Brasiilia seadus keelab välismaalaste seltsidel liikmeks võtta Brasiilia kodanikke kui ka Brasiilias sündinud välismaalaste lapsi.

Kuna senine seltsi juhatus, mitmekordsetest ettepanekutest hoolimata, keeldus end tagasi valida laskmast, ja kuna ta „puhkuse“ pärast pingutavat tööd ka tõesti oli ära teeninud, valiti juhatusse uued nimed: Hermann Reinmäe (esimees), Ed. Muttik (abi), Joh. Muttik (sekretär), Aug. Taggo (sekr. abi), Alfr. Einsel (laekur, kes selles ametis on olnud juba mitu aastat), Heinr. Preimann (laekuri abi), ja ametita liikmed Meinhard Pentus ja V. Lauk. Revisjonikomisjoni valiti hr-d E. Reigas, V. Ulla, P. Sarapik ja A. K. Ende.

Peakoosolek tegi juhatusele ülesandeks kõigile kohalikele eestlastele teatavaks teha

**Eesti A. ja H. S.-i
„Uus Kodu“ Rio
osakonna juha-
tus ja revisjoni
komisjon
1939. a.**

Vasakult istuvad:
August Taggo —
abisekr., Joh.
Muttik — sekr.
Hermann Rein-
mäe — esimees,
Ed. Muttik — abi-
esimees, Mein-
hard Pentus —
juh. liige, Heinrich
Trelmann — abi-
laekur. Pildil puu-
dub Alfred Einsel
— laekur. Seisa-
vad: revisjoni-
komisjoni liikmed
V. Ulla, E. Reigas
ja A. K. Ende.

ka seltsi postkasti olemasolu, mis on kõigile eestlastele tasuta tarvitada aadressil: S. E. B. I. „Uus Kodu“ Filiaal — Caixa postal 3835, Rio de Janeiro — Brasil.

Seltsi uusimaist üritusist võib veel mainida liikmetevahelist lihavõttepidu 8. aprillil, mis igati õnnestus. 10. aprillil algas seltsi korraldusel Rio eestlaste omavaheline malevõistlus kümne osavõtjaga. Seisab ees, kuuldavasti juba mais, jõukatsumine males Rio poolakatega, kelle hulgas on häid maletajaid. Eestlaste hulgas on tugevamateks maletajateks hr-d A. Ende, V. Lauk ja A. Fridolin.

24. juunil selts korraldab suurejoonelise jaanipeo, milleks hr. Joh. Lindberg koostab segaeeskava; ettekantav laulude ja tantsumadega algupärane näidend kannab nime „Sõnajala õis“.

Eesti ball Harbiinis.

Iga-aastane eesti ball, mis Harbiinis harilikult korraldatakse Välis-Eesti päeval, mullu lükati edasi kevadeni ja peeti 29. aprillil Harbiini parimates piduruumides „Modernis“. Balli eeskavas osas kanti ette eesti muusikat ja balletti. Piduliste hulgas viibisid ka Mandžukuo välisasjade komissar hr. Shimomura, konsulaarkorpuse vanem, Inglise peakonsul W. J. Davies, Läti, Poola, Saksa, Prantsuse, Belgia, USA ja Nõukogude Vene peakonsulid, konsulid ja teised konsulaatide ametnikud ühes abikaasadega, Balti riikidest pärit silmapaistvamad seltskonnategelased, äri- ja panganduse esindajad jne. Lõbus koosviibimine ballil kestis hilisööni. Harilikude tangode ja fokstrottide seas ei puudunud ka eesti polka ja „Kaera-Jaan“, ja viimast tantsisid õhinal kaasa ka võõrad.

Seltsi naiskomitee oli ballil korraldanud loterii, mille piletid müüdi läbi umeruttu, ülejäägiga 170 krooni. Kogutulu ballist oli kr. 930.—, millest osa anti naiskomitee korraldusse, abivajavate kaasmaalaste toetamiseks, muu aga läheb raamatukogu täiendamiseks, kohaliku eesti noorteorganisatsiooni kulude katteks ja teisteks kultuurilisteks tarveteks.

Balli korraldajateks, konsul A. Lõhmuse üldjuhtimisel, olid: prouad E. Pedai, E. Kuusik, N. Ilves, E. Rogenhagen, O. Josing, S. Vöhrmann ja härrad R. J. Ramma ning G. Pedai.

Balti riikide kolooniatest Harbiinis Eesti koloonia on ainus, kes juba aastaid korraldab suuremat iga-aastast heategevat balli, mis on saanud traditsiooniliseks ja millest heameelega võtab osa linna parim seltskond.

R. R.

Helsingi eestlaste elust.

Suve tulekuga jõuab lõpule Helsingi Eesti Seltsi tegevuse hooaeg. Mõõdunud hooajal asus selts juba uutes ja avarates ruumides, mistõttu nii mõneltki poolt oodati seltsi tegevusse suuremat hoogu. Ent kõiki uusi kavatsusi on pidurdanud sama, vana ja tuntud põhjus: tegevate jõudude puudus. Pealegi on Helsingi eestlaste hulgas pidevalt paigalpäisivat elementi vähe, enamik aina tuleb ja läheb. Ka ei soodusta Helsingi eestlaste seltsitegevust võimutsev ajavaim, millele on võõrad vaimlis-kultuurilise töö huvid.

Ent siiski on seltsil praegu 140 liiget, ja hoopis tegevuslase polnud seltsi mõõdunud hooaeg ka teps mitte. Üksikuist eluavaldustist loetlegem siin vaid tähtsamaid: Välis-Eesti päeva pühitsemine, jõulupuu, Eesti Vabariigi

aastapäeva pühitsemine, seltsi aastapäev, maivastuvõtt, emadepäev, ja hooaja viimase peona toimus 21. mail s. a. karnevalipidu, mille puhas sissetulek, ligi 1000 marka, läks seltsi oma kodu fondi heaks. Fond asutati mullu, ja esimese suurema annetuse fondi tegi kohalik ärimees V. Udner, 1000 Smk. suuruses. Ennastalgavat tööd fondi kasuks on teinud ka pr. Otava, annetades selleks oma nägusaid käsitöid, mis koduste loteriide abil on müügil lastud.

Talve kestel korraldati seltsis ka kaks nn. eesti söömingu-õhtut, millistest osavõtt oli suurearvuline. Peeti ka mõned referaatõhtud, nendest viimane 13. mail, kus kõneles Soome elama asunud pr. E. Viirsalu-Nivanka teemal: „Millal Eesti rahvas sai Eesti nime“.

Helsingi eestlastel on läinud talvel, keskmiselt kord kuus, võimalust olnud kuulda ka eestikeelseid jumalateenistusi. Suurt tänu selle vaimutoidu eest võlgneb Helsingi eesti seltskond Eesti Ev.-Lut. Kirikuvälitsusele, kelle korraldusel alles äsja, emadepäeval, jutlustas Helsingis ka Tallinna tuntuimaid õpetajaid P. Kuusik, vallutades oma südamliku kõnega kuulajate südameid.

Jumalateenistuse lõpul toimus seltsi tege-lase pr. Joh. Schwalbe austamine, kus seltsi poolt anti temale üle auaadress ja lil- led ning peeti kõnesid. Pr. Schwalbe on tee- neterikkaid tegelasi Helsingi Eesti Seltsis.

K. a. aprillis asutati Helsingis „Eesti sõp- rade klubi“ Eesti-sõbralike soome haritlaste poolt. Klubi juhtkonda kuulub ka kohalikke eesti haritlasi.

Helsingi Eesti Selts korraldab ka tänavu suvel ühissõite rohelisse ja huvimatku skääridesse. Seltsi ruumide külastamine praegu, suve tulekul, loomulikult on vähene- nenud.

Helsingis, 30. mail 1939. a. A. J.

Aluksne eestlaste külastusretk Liepna eestlaste juurde.

7. mail k. a. korraldas Aluksne Eesti Hariduselts Liepnas peo.

Oli kena üritus Aluksne eestlaste poolt — külastada suguvendi, luues sõbralikke side- meid nendega, kes elavad halvemas olukor- ras ja kellel on üldse raske säilitada oma rahvust.

Kollane buss täitus 40 Aluksne eestlasega, kes sõitsid tegelastena: näitemängu, rahva- tantsu ja laulukoori liikmetena Liepnasse. Liepnas oli tunda ärevust õhtul toimuva peo vastu.

Tunnilise hilinemisega algas pidu.

Avasõna ütles Aluksne algkooli juhataja hr. K. Veeber. Pikema kõnega esines hr. V. Ceccer. Kõnele järgnesid laulukoori et- tekanded. Lavamänguna esitati E. Laidsaare „Kapral Pensioni ametiasjad“.

Lõpuks olid rahvatantsunumbrid, mis eri- ti meeldisid vaatajatele.

Piduliste näost oli märgata ülevat mee- leolu. Arvan, et need vähesed hetked suitsid manada esile tundmise: oled eestlane, sa võid väliselt muutuda teiseks, kuid rinnus tuksub eesti süda surmani. Tantsuks män- gis Aluksne käitseliidu džäss eestlase hr. L. Ismaeli juhatusel.

Lõpuks tahaksin mainida Liepna eestlase hr. Wentseli suurt külalislahkust, kes kosti- tas Aluksne eestlasi hästi serveeritud söögi ja veiniga. Laua ümber istudes arenes jutt Liepna eestlaste elust-olust. Peamureks on noorte võimeliste tegelaste puudus.

Lahkusime hr. Wentseli külalislahkest ko- dust lootusega, et ehk tulevik toob lahene- duse ka siinsete eestlaste elule.

Riia Eesti klubi peakoosolek.

20. aprillil k. a. pidas end. Välis-Eesti Ühingu Riia Klubi oma peakoosoleku. Tea- tavasti pidid kõik eesti organisatsioonid Lätis oma põhikirjad ümber registreerima, mille tulemuseks oli Välis-Eesti Ühingu Riia osakonna muutmise juriidiliseks isikuks. Sellega ühes muutus ka organisatsiooni ni- metus Riia Eesti Klubiks, kuna organisat- siooni koosseis ja vahekord Välis-Eesti Ühin- guga jäi üldjoontes endiseks.

Peakooosolekul valiti uus juhatus järgmise koosseisuga: esimeheks koolijuhataja Jaan Verendel, abiesim. V. Kruus, kirjatoime- tajaks J. Kalt, kassahoidjaks J. Ronni- mois ja ametita liikmeteks H. Rosen- feldt, J. Koppel ja E. Allas.

Perekonnapäeva aktus Riias.

Eesti Organisatsioonide Liidu, Lätis, kor- raldusel peeti pühapäeval, 7. mail Riia Eesti Haridus- ja Abiandmisseltsi saalis pidulik perekonnapäeva aktus. Aktusel esinesid päe- vakohaste kõnedega Riia Eesti koguduse õpetaja O. Pello ja kooliõpetaja A. Za- kis, kõnedele järgnesid ilulugemised lastelt.

Kontsertosas kuulsime REHA laulukoo- rilt, kelle liikmed olid kauneis rahvariietes, rea hästi viimistletud laule.

Sooja vastuvõtu osaliseks said ka mait- sekad ettekanded solistidelt: L. Sirk (kla- ver) ja L. Jakobson (viul).

T. I.

Pärja asetamine Mukdeni eestlase ins. A. Jenas'e poolt Vabadussõjas langenute monumendile Tartus 4. mail 1939. a.

Vasakul ees: A. Jenas kõnelemas, paremalt teine V.-E. Ü. Tartu osak. juh. liige J. Sütt, kolmas — ühingu Tartu osak. esimees dr. H. Lohk.

Mitmesugust.

VÄLISEESTLASED KAASA EESTI VABADUSMONUMENDI LOOMISTÖÖSSE!

Eesti vabadus ja iseseisvus ei ole mitte saadud kingitusena. Selle lunastasid eesti Vabadussõja sangarid oma vere ja eluhinnaga. Rahva vabaduse eest üle kahe tuhande neist ohverdasid kõige kallima siin maise elus, — oma elu. Meie, väliseestlased, oleme nüüd eemalt rõõmuga võinud jälgida, kuidas meie ühine kodumaa, — Vaba Eesti, pidevalt ja hoogsalt areneb ja sammub õitsengu teedel.

Vaba Eesti ise ei ole unustanud oma kangelasi, kes meeleheitlikus võitluses andsid isamaale vabaduse ja iseseisvuse. Praegu kodumaal on pandud veerema üldine töö selleks, et kodumaa pealinna, Tallinna tõuseks Eestile vääriline vabadusmonument. Selle uhke ajaloolise mälestusmärgi loojaks ja kokkukandjaks on hakanud eesti rahvas ise, ja võib olla kindel, et ükski eestlane, kelle rinnas tuksub eestlase süda, ei jää ükskõikseks ja

külmaks selle ettevõtte vastu, vaid igaüks oma jõu kohaselt aitab selles väarikas ja kaunis töös kaasa. — See töö jääb meie järelpõlvedelegi kõnelema Eesti tugevusest, eestlase sisemise jõu suuruselt ja võimsusest.

Meie keskel, mööda maailma laialipaisatud suures väliseestlaste peres neid, kes ise tegelikult võtsid osa Eesti vabastamisest, on vähe. Enamik väliseestlasi sellest saatuse raskest katsumisest jäi ilma. Ent meiegi, väliseestlased, viibides ja elades teiste, suurte rahvaste keskel, nüüd oma hingest võime vahetumalt tunda rõõmu ja uhkust, et Eesti on vaba ja iseseisev, — et oleme selle väikese, kuid jõulise rahva pojad ja tütreid.

Praegu aga meilegi, väliseestlastele, on saabunud aeg, kus peame tegudega tõestama, et meiegi oleme kodueestlastega sama liha ja veri, sama hing, mõte ja süda, — et meiegi aitame kaasa rahva ühises töös, vabadusmonumendi loomises. Selle eesmärgiga tuleks Välis-Eesti seltsidel hakata korraldama pidusid, mille pu-

hastulu läheks monumendi püstitamise toetamiseks, oleks tarvilik liikuma panna vastavad korjanduslehed jne. Üritusi asja toetamiseks leiduks palju, — kui aga selleks jätkub kohuse- ja armastustunnet! Sellise vaimustuse õhutatjaks saagu kõik Välis-Eesti seltsid ja organisatsioonid! Näidakem, et meiegi südamed tuksuvad kodumaaga ühes!

Nõnda juba mõne aasta pärast, järgmiseks Eesti üldlaulupeoks ja järgmise Välis-Eesti kongressi päeviks, kui väliseestlaste perest jälle rohkesti liikmeid külastab kodumaad, on valmis ka monument, mida meie kodumaa pealinna kauneima ehtena, püha ja kalli ajaloolise mälestusmärgina, võib ka iga väliseestlane vaadelda ülevas rõõmus. Seejuures oleksime teadlikud, et tema loomisel olid abiks ka meie, väliseestlaste, südamed ja käed.

Selleks, — väarikaks ühistööks, — jõudu!

Väliseestlane.

KAUGE-IDA EESTLASTE PÄRG VABADUSSÖJAS LANGENUILE.

Pärast 21-aastast kodumaalt eemalolekut saabus 17. aprillil s. a. Mukdenist küllaskäigule kodumaale insener A. J e n a s ühes abikaasaga. 4. mail siirdus hr. J e n a s Tartu, kus asetab E. Vabadussõjas langenute monumendile pärja, pealkirjaga: „Au langenuile! — Kauge-Ida eestlased“. Pärjaasetamisel viibisid üliõpilaskonvent „Vironia“ ja Tartu linnapea asetäitja dr. E. S i n k a ning Välis-Eesti Ühingu Tartu osakonna juhatusliikmed, eesotsas dr. H. Lohk'i-ga. Monumendi jalal hr. J e n a s lausus, et temagi poolt asetatav pärg sümboliseerib seda auvõlga, mis kodumaa iseseisvuse saavutajaile jääb tasuda eriti väliseestlasil. Võimalike, uute vajaduste korral tulevikus peavad väliseestlased kodumaale alati kättesaadavad olema.

Ins. A. J e n a s lahkus oma abikaasaga Tallinnast 20. mail, siirdudes Lääne-Euroopa ning P.-Ameerika kaudu tagasi Mukdenisse.

SAABUNUD JA LAHKUNUD VÄLISEESTLASI.

Rootsi-Ameerika liinil saabusid 26. mail P.-Ameerikast kodumaale Peter V a k e p e a, Friedrich L e m b e r g, August K o o p u u, pr. E l i s a b e t h S t r i s t e r m a n, pr. E l i s a b e t h K o d i l oma tütre Gloriaga ning Ühingu korraldava toimikonna esimees Johannes P r e a s t, kes külastas oma tüdrit New Yorgis.

Sama laevaliiniga sõitsid 1. juunil P.-Ameerikasse Toomas H i e n e s, prl. Alma T a r k, prl. Salme K o n s a ja Jakob K o s e n k r a n i u s.

Norddeutscher Lloyd Bremen'i liinil saabus mai lõpul New Yorgist euroopameister poksik Anton R a a d i k, kuna sama laevaga sõitnud majandusministeeriumi inspektor dr. A. V e n d t siirdus edasi Sveitsi ning saabub hiljem kodumaale.

A.-l. „Bremen'i-ga“ saabusid New Yorgist mai lõpul pr. Johanna J ö g i ja pr. Margarethe C a r d o z o. Viimane tuli küllaskäiguks kodumaale ning lahkus juuni lõpul.

Sama laevaliiniga sõitis 26. mail New Yorki Edward N e y.

Cunard White Star liiniga sõitsid 18. mail New Yorki preilid Vilhelmine H o r n, Emilde P a l u ja Tallinna Tehnikainstituudi professor Paul K o g e r m a n, kuna 7. juunil siirdus üle Kanada New Yorki Leho T a o s oma abikaasaga.

A.-s. „Eesti Reisibüroo“ kaudu siirdus maikuus Austraaliasse Eduard L i i v a m ä e.

Mai lõpul saabus küllaskäiguks kodumaale Austraalia eestlane, Välis-Eesti Ühingu liige Arthur M u u g a.

Narva jaama kaudu saabus kodumaale suve veetma Iraani eestlane pr. Alma C h a h b a t s o v.

New Yorgist saabus 23. mail kodumaale Aleksander L a a s oma abikaasaga. A. Laas on kodumaalt eemal olnud 1905. aastast.

Kodumaale saabusid ning abiellusid Kurressaares New Yorgi eestlased Jaan K o l k ja pr. Julie-Aline M a l m a n.

VÄLISEESTI ÜHINGU TEATEID.

Välis-Eesti Ühingu liikmeks on võetud vastu:

A r r o, Julius, äriomanik, New York City.

B e r g, Alexandra, City Island, U. S. A.

D e r r i k, Eduard, maaler, New York.

J o h n s o n, Marie, New York City.

K a n a, Edgar, riigiteenija, Riia.

K i m b e r g, Katharine, New York.

L e m b e r g h, John, ametnik, Huntington, N. Y., U. S. A.

L e m b i t, Aurelie, New York.

L i n d b e r g, Johannes, artist, Rio de Janeiro.

M i k k e r, Walter-John, insener, Columbus, Ohio, U. S. A.

N o r m a n, Richard, mehaanik, New York.

N u r m s e n, Bernhard, maaler, New York City.

P r e a s t, Leida, stenografist, New York City.

R e i p, Vassili, farmer, Wappingers Falls, N. Y., U. S. A.

Suurhans, Rudolf, meremees, New York City.

Tamm, John, meremees, New York City.

PR. IRMGARD TIRO LAHKUB ALUKSNEST.

Aluksne eesti algkooli õpetaja ja kohaliku seltskonna agaraid tegelasi pr. J. Tiro lahkub Aluksnest, et asuda elama Haapsalusse.

Proua Tiro alustas õpetajana tööd Aluksne eesti algkoolis 1924. a. sügisel, seega on ta ligi 15 aastat samal kohal töötanud. Ta on agaralt osa võtnud mitmete organisatsioonide tegevusest. Kuni viimase ajani juhatas ta seltsi „Latvijs Vanags“ (Läti Kotkad) Aluksne malevat. Samuti on ta võtnud osa ka Läti Naiskodukaitse tööst.

Kõige selle kõrval on proua Tiro aega leidnud osa võtta agaralt ka eesti seltskonna tööst, olles tegev näitlejana Aluksne Eesti Haridusseltsi näitetrupis ligi 15 aastat. Viimaseil aastail ja praegugi on ta seltsi näitejuht. Ka on ta mitmendat aastat seltsi juhatusse liige ja naisosakonna abiesinaine.

Aastaid tagasi algatas pr. Tiro mõtte — asutada eesti noorte koondis. Mõte teostatigi, ja pr. Tiro on isiklikult kogu aja juhtinud nimetatud noortekoondist — „Noorteringsi“.

Jääb vaid soovida, et pr. Tiro ka oma uuel asukohal võiks teha sama tõhusalt seltskonnatööd.

K. V.

KAS NEEGRID JA HIINLASED VÕI — VÄLISEESTLASED?

„Välis-Eesti“ 1. a. detsembri numbris naelutasime kinni nähte, et Eesti Ev.-Luteriusu kiriku heakskiitmisel ja kaasabil Eestis korjatakse annetusi ühe mahapõlenud neegrikiriku uuesti püstitamiseks Aafrikas, milleks on juba laekunud 800 krooni, ja korjandus lõpetatavat siis, kui on koos 1000 krooni. Käesolevaga juhime meie ajakirja lugejate tähelepanu ühele teisele, samade ringide poolt korraldatavale eesti rahvalt rahakorjamisele, milles pealegi pole ette seatud kindlaid summasid ega tähtaegu, ja kuhu on valgunud eesti kirikurahva veeringuid juba aastakümnete kestel. — „Eesti Kirik“ nr. 22 s. a. toob uue üleskutse kogudustes raha kogumiseks, seekord hiinlaste koguduse heaks Loo-de-Hunanis, rõhutades, „et huvi läkitustöö vastu on kasvamas ja anded Hiinagi töö heaks on tõusu näidanud.

See tööala on ju meie otsene tööala ja peaks esijoones arvesse võetama.“

Oma viimases märkmes neegrikiriku ehitamise kohta arvasime omalt poolt, et jõudude killustamise asemel meie väikerahvana toimeksime küll targemini, kui ka meie kirik väljaspool kodumaa piire piirduks eeskätt väliseestlaste eest hoolitsemisega. Jah, üksikud meie kirikuõpetajad, tegelikult küll vaid omaenda algatusel, on jumalasõna pakkunud vaid väliseestlastele lähemal, Soomes ja Lätis, kiriku keskkorraldusele aga on selles piisanud resolutsioonide vastuvõtmisest ja seletustest, et ka väliseestlastele hingetoiduse pakkumisega ja nende koondamise püüetega kirik on päri „põhimõtteliselt“. Tegelikuses aga selle põhimõtte rakendamine väliseestlaste suhtes püsib kaugel taga hoolitsemisest teiste rahvaste eest, millest on kahju.

NOLENS-VOLENS.

HARBIINI EESTLASTE OSA TALLINNA VABADUSMONU- MENDI EHITAMISEKS.

Harbiini Eesti Seltsi juhatus oma koosolekul 4. mail s. a. otsustas annetada Tallinna Vabadussõja monumendi ehitamiseks 50 krooni ning korraldada selleks ka korjanduse seltsi liikmete keskel. Selleks selts ootab vastavaid korjanduslehti Tallinnast.

VÄLISEESTLASE ANNETUS PETSERI TULEÕNNETUTELE.

Väliseestlane hotelliomanik Semmeringis hr. Zimdin on annetanud Pariisi Eesti saatkonna kaudu Petseri tuleõnnetute heaks 25.000 Prantsuse franki.

KIRJANDUSLIKKE UUDISEID.

Eesti Kirjanduse Seltsil on ilmunud:

John Gunther: Nüüdse Euroopa juhid. Tõlkinud L. Anvelt ja L. Oras. 420 lk. 15 illustr. krüttahvleil ja kaart. Hind 6 kr., köites 7 kr. 50 s.

J. Silvet: Inglise-eesti sõnaraamat I vihik. (A — cabinet.) 176 lk. (Ilmub 7 vihikus, ca 1200 lk. suurusena, sisaldades 38750 märksõna. Pärast ilmumist maksab raamat 22 kr.; üksikvihik ei ole müüdav.)

J. Veldre: Keskkooli inglise keele sõnavara. 132 lk. Hind 1 kr. 50 senti.

Lasteraamatud värviliste piltidega. Tekstiks eesti muinasjutud.

Nõmm põleb. 8 illustr. Hind 50 senti.

O.-ü. „Noor-Eesti Kirjastuse“ väljaandel on ilmunud:

Riigikohtu Tsiviilosakonna otsused 1938. a. Redigeerinud ja süstematiseerinud Riigikohtu Tsiviilosakonna juhataja T. Grünthal. 322 lk. Hind broš. kr. 5.—, kalingurköites kr. 6.20.

Friedebert Tuglas: Kogutud novellid ja väikepalad I. 308 lk. Hind kr. 3.75, köites paremal paberil kr. 5.—.

Selma Lagerlöf: Gösta Berlingi saaga. Rootsi keelest tõlkinud M. Pedajas. Kaas E. Kollomilt. 562 lk. Hind broš. kr. 5.—, kalingurköites kr. 6.20.

Jaan Kärner: Öösiti kumavad linnad I. Romaan. 302 lk. Hind broš. kr. 4.25, köites paremal paberil kr. 5.35.

O. Luts: Kogutud teosed IX, „Tuulesellid, Insener, Kingsepä“ jt. Kaas E. Kollomilt. 286 lk. Hind broš. kr. 4.—, paremal paberil kr. 4.20, köites paremal paberil kr. 5.—.

O. S. Marden: Tee oma elust meistriteos. Inglise keelest tõlkinud O. Treu. 225 lk. Hind broš. kr. 2.75.

O. Luts: Kogutud teosed XVI. Näidendid I. Kaas E. Kollomilt. 284 lk. Hind broš. kr. 4.—, paremal paberil kr. 4.20, köites paremal paberil kr. 5.—.

K. A. Hindrey: Hukatus Mäläril. Novellid. 207 lk. Hind broš. kr. 3.—, köites paremal paberil kr. 4.10.

Autori kirjastusel ilmus:

Kalev Tõrvik: Vanamehe värssed. 87 lhk. Hind kr. 1.80.

LUGEJATE KIRJAKAST.

KUIDAS OLID LOOD JÕULUPAKKIDEGA.

„Välis-Eesti“ käesoleva aasta nr. 2 lugejate kirjakasti all ilmunud kirjutise „Veel jõulupakkide asjus“ puhul kipitab ka minul midagi südamele, millest tahaksin siin mõne sõna öelda. Olen täiesti teadlik sellest suurest tööst, mis Välis-Eesti ühingu õlgadel lasub, ja ma ei taha ühingu teha mingeid etteheiteid, kuid asjaolude teadmise oleks süüski kasuks asja edaspidisel korraldamisel, et ühingu oleks rohkem andmeid vastavates ametiasutustes seesuguste ebasoovitavate juhtumite ärahoidmiseks sammude astumisel.

Ka mina saatsin kodumaale mitu pühadepakki, pidades kinni täpsest väljasaatmisajast, pakke sisust ja väärtusest, milleks andmeid sain Välis-Eesti ühingu ja Eesti konsulaadilt New Yorgis. Mis selgub aga nüüd? Alles paar nädalat tagasi saabusid teated pakke kättesaamise üle. Kes on oma pakid saanud jaanuaris, kes veebruaris, ja kõik ilma erandita on maksnud tolli. Tugedes ülemalnimetatud kirjutisele, on ju õigus, et enne pühi on postiasutised liialt saadetistega üle koormatud ja sellest võivad tekkida viivitused. Kui aga pakid hilinevad tervelt kaks kuud, siis ei sobi seesugune kord Eestile, kes muidu on nii häid edusamme teinud kõikidel aladel.

Kõige hullem on aga asjaolu tollimaksuga. Saatsin ühe paki Võrumaale kellegi sugulase lastele. Selle said nad kätte alles veebruaris ja maksid üle 4 krooni tollimaksu. Pakk ise oli aga väärt umbes üks dollar. Selle sisu koosnes lapsemänguasjadest, kompvekipakikesest (kompvekid olid muidugi sootuks ära sulanud ja ka teisi asju rikkunud), taskurätist ja mängupüssist. Ühele teisele sugulasele saatsin Tartusse klaasist kaelahte (väärtus 10 senti), vasest käevõru (10 s.) ja veel mõned muud mitte midagi maksvad asjakesed, koguväärtuses vist umbes pool dollarit, kuid tolli võeti selle paki pealt üle paari krooni. Inimene, kes sai selle „õnneliku“ saadetise, teenib ise vaid 30 krooni kuus. Nii on maksnud ka kõik teised tolli. Ainult ühe kohta ei ole mul teateid ja see on peaminister hr. Eenpalu. Oleme pärit ühest vallast ja hr. Eenpalu on mulle minu õppimisaastatel palju kaasa aidanud, mis pärast tahtsin talle saata nüüd väikest meeldetuletust, pidades kinni jõulupakkide saatmise ettekirjutistest. Kui nüüd ka hr. Peaminister pidi tolli maksma, siis oleks mul äärmiselt kahju!

Seesugused arusaamatused jõulupakkidega võivad mõjuda Välis-Eesti asjale väga kahjustavalt.

Käesolev kirjutis ärgu olgu mõeldud mingi etteheiteks kellelegi, vaid ainult informatsioonina, et oleks võimalus puudustele tõsisemalt tähelepanu pöörata ja neid tulevikus kõrvaldada.

Boston, U.S.A.

L. J.

Vastutav toimetaja: Ernst Jürgens, tegevtoimetaja: Ed. Riisna; talitusjuht B. Tiido.

Ajakiri „Välis-Eesti“ ilmub Tallinnas iga kuu kord.

Tellimishind: välismaal \$ 1.— (Ekr. 3.75 või vastav summa kursisdeli järgi muus rahas) aastas; Eestis, Lätis, Soomes ja Leedus Ekr. 2.50 aastas.

Väljaandja: Välis-Eesti ühing, V.-Posti 8, ehk postkast 100, Tallinn. Telef. 449-43. Tallinnas, 15. juunil 1939. a.

O.-ü. „Vaba Maa“ trükk, Tallinnas, 1939. a.

*Kes palju tahab,
valib ainult ühe!*

Kes tahab peale päevauudiste näha elu tema mitmekesistes avaldustes, kes otsib kirjutisi mitmelt huvialalt, kes tahab teada kõiki kodumaa sündmusi, kes oskab hinnata mõnusat nalja ja häid jutte, see

tellib ainult „Rahvalehe“

„Rahvaleht“ maksab tellides välismaale 1,15 dollarit kuus.

Address: Tallinn, Estonia, Pikk 54–58.

Nõudke ainult

Tuntud

Kaubamärk

prov. H. Jürgens'i

BOR-THYMOL
seepi.

Kõrgemas headuses tualettseep vistrikute, tedretähete, päikesepõletiku ja üleliigse higistamise vastu.

Teeb naha siledaks ja pehmeks.

Müük apteekides, rohu- ja teistes paremates kauplustes.

Londonis suure kuldaurahaga kroonitud

Londonis suure kuldaurahaga kroonitud

Biograafiline
teatmeteos

„Välis-Eesti

tegelased“

müügil Välis-Eesti
Ühingus.

Hind \$ 1.– või Ekr. 4.–

Härrad väliseestlased!

Kes teist sooviks kaaslast kodumaalt, teatagu kahele haritud Eesti neiu. Kirjad palume saata aadressil: Kiviõli postkontor, Kaunurme talu, «Malle» ja «Lea».

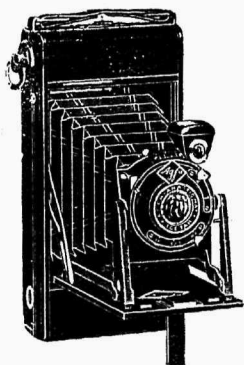

FOTO Kaamerad,
Filmid,
Kemikaalid.

**Asjatundlik amatöörvõtete ümber-
töötamine.**

Ilmutamine, kopeerimine,
suurendamine.

Töö kiire ja korralik.

A.-s. Tormolen & Ko.

Tallinn, Raekoja pl. 17.

A.-S. Eestisiid

Ketramise- ja kudumisevabrik seadistud
1932. a.

Valmistab kõiksuguseid riideid ja lõnga.

VABRIKU LAOD:

Tallinn, Viru t. 5, tel. 447-87.

Tallinn, Viru t. 14, tel. 443-97.

Tallinn, Laadaplats 129.

Tallinn, Bekkeri as. nr. 5.

Tartu, Poe tän. 2, tel. 10-17.

Narva, Peetri plats 1.

Viljandi, Tartu tän. 1, tel. 30.

Petseri, Turuplats 17, tel. 1-19.

Tõrva, Tartu tän. 2.

Rakvere, Tallinna tän. 25, tel. 4-47.

Nõmme, Pärnu mnt. 94.

Kuressaare, Lossi tän. 3, tel. 1-81.

Pärnu, Laidoneri tän. 12, tel. 5-26.

Eritellimiste vastuvõtmine.
Restide müük.

Majaomanike Krediitpank

Tallinn, Pärnu mnt. 8
telefonikeskjaam 426-69
juhatus 424-80

Kõik pangaoperatsioonid

Panga juures kinnitus a/s.
«EESTI LLOYDI» esindus

**Aeg
kohustab!**

**Üle öö muutus Euroopa
kaart ja miljonite saatus.**

Iga päev toob põnevaid ja suuri uudiseid, mis teeb ajalehelugemise vajalikuks igale teadlikule kodanikule.

Kiirelt ja tõetruult valgustab suurajaleht «UUS EESTI» kõiki välismaa ja kodumaa sündmusi.

Tellides maksab «UUS EESTI» esimesel veerandaastal kr. 5.—, edasi iga kuu kr. 1.50. Välismaale kr. 5.— kuus.

«UUS EESTI»
toimetus ja peakontor
Tallinn, Pikk tn. 40.

Tallinna Majaomanikkude Pank

Harju 45.

Tel. 443-67, kodune keskjaam 478-50.

Hoiusummad,
laenud,
välisraha,
teraslaekad.

Ühistegelik

kindlustusselts

EEKS-MAJA

Tallinn, Vabadusväljak 10
Telefon 478-08